

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

Felelős szerkesztő: Stern Ábrahám.

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztároshoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. A szerkesztőség címe: VII., Wesselényi-utca 44.

Tartalom: Teendők. Irta: *Vajda Miksa.* — A megalégedésre való nevelés. Irta: *Léderer Ábrahám.* — Hozzászólások. Irták: *Krausz Ábrahám, Fischer Ignác és Klein Salamon.* — Üdülőtelep Balatonberényben. Irta: *Biró Samu.* — Tanulság *Wittmann Pál* halál- esetéből. Irta: *Gárdos Mór.* — Kisebb közlemények. Közlik: *Pintér Zsigmond* és *Rózsa Ede.* — Tárca: Körülésünk Tornalján és kirándulásunk Gömörországban. Irta: *Vadas Ábrahám.* — Egyesületi élet. — Nekrológok: *Döri S. Zsigmond.* Irta: *Dr. Szegő Arnold.* *Czakó Jakab.* Irta: *Bányai Ferenc.* — Zsidó iskolák értesítői. Ismerteti: *Pintér Zsigmond.* — Könyvismertetések. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Hirdetések.

Teendők.

A lapunk utolsó számában megjelent és az elemi népoktatás ingyenességét tárgyaló cikk e szavakkal végződik: „*Nehéz időt élünk, legyen mindenki résen és tegye meg kötelességét!*” Helyén való, időszerű figyelmeztetés. Nekünk szól. A magyar zsidó tanítóságra, mely a mai magyar zsidó iskolát teremtette, mely ezen iskola alapozása és kiépítése körül lankadatlan harcot vivott, mely erejét, hatalmát, szívósságát és kitartását fényesen dokumentálta, most az a nagy, nehéz és szent kötelesség háromlik, hogy — midőn féltett kincsét, az iskolát, veszély, a megsemmisülés veszélye, fenyegeti — kipróbált harci képességét ismét megmutassa.

Mi türes-tagadás, nagyon válságos helyzetbe jut majd a zsidó iskola az elemi népiskolai oktatás ingyenességéről szóló törvény életbeléptetése által, de azért kétségbe esni, reményt veszteni nem szabad. Az a katona, ki már a puskapor szagát megszokta, ki egy ütközetet már végig küzdött, nem retten meg az ágyú dörgésétől, mely új csata kezdetét jelenti. A magyar zsidó tanítóság régibb gárdájának tagjai már egyszer végig küzdöttek ilyen válságos időt. A múlt század hetvenes éveiben, a kongresszus utáni időszakban, az egész vonalon az államosítás eszméje fenyegette a zsidó iskolát. Ez eszme kiváltképen az orthodox körökben hódított. És mit tapasztaltunk? Ott, hol a zsidó iskola feloszlott, illetőleg államosított, az mindig az illető iskola tanítóinak nemtörődömsége, vagy az eszme direkt propagálása mellett történt; ellenben számos zsidó iskola fenmaradását egyedül a tanítók lelkes buzgóságának, szívós és lankadatlan harcának köszöni.

Nem kételkedem, sőt biztosra veszem, hogy a régiek emez ügyszeretete, buzgósága, lelkesedése és szívóssága megszállja majd a tanítóság fiatal gárdáját is, látván a veszélyt, mely a zsidó iskolát és végeredményében a zsidó tanítót fenyegeti, még pedig első sorban a fiatalokat; hisz mi öregek ma-holnap kidölünk, mögöttünk anyagi megkárosodásunk nélkül zárulna be

a zsidó iskola kapuja; a fiatalokra nézve azonban a zsidó iskola fenmaradása — minden egyébtől eltekintve — egzisztenciális kérdés. Remélem tehát, hogy a fiatalság is megfelel majd a rabbi Juda patriárka által a tanítókra alkalmazott jelzőnek, hogy t. i. ők a „város igaz őrei“. Tudvalevő dolog, hogy midőn nevezett patriárka egyszer Palesztinát beutazta, egy városban, hol ünnepélyesen fogadták, azt kívánta, hogy mutassák be neki a város őreit és midőn elébe vezették a városi hatóság tagjait, azt mondta: nem ezeket értem, hanem a gyermekek tanítóit.

Itt az ideje megint, hogy a magyar zsidó tanítóság — és mint mondám első sorban a fiatal generáció — őrt álljon és védje a veszélyeztetett várat. De azt kérdik tőlem, hogy mivel? Nos, hát, nem egyébbel, mint a kezébe letett fegyverrel.

Első sorban iparkodjunk a zsidó iskola létjogosultságát, mondhatnám nélkülözhetetlenségét bebizonyítani az által, hogy a zsidó iskola speciális tantárgyait intenzivebb gondozásba vesszük, hogy a zsidó iskola eme misszióját kidomborítsuk, a laikus előtt is szembetűnőbbé tegyük, aminek segítségével azután az iskola iránti érdeklődést ébren tarthatjuk, fokozhatjuk; egy szóval: kellő hangulatot kell csinálnunk, közvéleményt teremtenünk. Ebben pedig a rabbinátusi kar segítségét is igénybe kell vennünk, mely meggyőződésem szerint a szószéket is készséggel e szent ügy szolgálatába állítja; hisz jól tudja, hogy a zsidó iskola a templom előcsarnoka, és hogy ha az előbbinek kapuja bezárul, hiába áll nyitva az utóbbinak ajtaja.

E mellett igyekezzünk aztán az iskolafentartó községet felvilágosítani, hogy az ördög nem olyan fekete, minőnek festik; hisz az elmaradt tandíj egy részét az állam fedezi, a hiányt pedig direkt megadóztatás által lehet fedezni, mi végtére az igazságos és aránylagos megosztás mellett nem annyira terhes leend az egyesekre nézve, ha meggondoljuk, hogy a község tagjainak nagyobb része eddig is hozzájárult az iskola fentartásához a tandíj fizetésével. Ahol csak lehetséges, birjuk rá a hitközséget, hogy valamely évi biztos jövedelmét, teszem fel a gabelláét, fordítsa az iskolafentartás céljaira, miáltal az iskola fennállása biztos alapot nyerne.

Fölötte nehéz lesz azonban az iskola fenmaradásának kérdését kedvezően megoldani ott, hol már állami iskola fennáll, vagy 1911-ig ilyent felállítanak, mert ilyen esetben a magasabb állami kárpótlás eszik. Ott aztán az utolsó mentő eszközhöz kell folyamodnunk, t. i. a társulati magániskola szervezéséhez. Ez esetben az érdekelt tanítók nagyon óvatosan járjanak el, nehogy jogaikban és érdekeikben megkárosodjanak. Minden egyes ilyen speciális helyi viszonyok szülte akadályoknak és nehézségeknek mikénti elhárítása ügyében közösen is lehetne tanácskozni oly módon, hogy az illető tanító a kérdést felvesse, e lapokban közzétegye, az olvasók pedig a felvilágosító választ direkt a kérdezőhöz intézik.

A zsidó iskola fentartása nem az egyes fentartó hitközségek magánügye, hanem első rendű közös ügye az egyetemes hazai zsidóságnak. Ebből kifolyólag a zsidó iskola baján közös erővel kell segitenünk. Ez a nézet, úgy látszik, már gyökeret vert a hazai zsidóságban, mert már több oldalról orszá-

gos akció megindítását javasolták, még pedig *zsidó iskolaalap* gyűjtését. A közös akció helyén való, de egy új alap teremtését hiu ábrándnak tekintem; sem a felekezeti belső, sem a társadalmi, sem pedig a külső szociális viszonyai a magyar zsidóságnak ma nem olyanok, hogy ilyen alap megteremtéséről mégcsak álmodjunk is. Az országos akció célját ellenben abban találnám kifejezve, hogy a *közalap* kezelőbizottságát arra bírja, hogy ezen alap évi kamatait ezentul *kizárólagosan* iskolák segélyezésére fordítsa, mint ezt már ismételt indítvány alakjában javasoltam.

Vállvetett munkával sokat lehet elérni; de azért ne ámítsuk magunkat, a zsidó iskola alatt inog a talaj, a katasztrófa elmaradhatatlan; hogy hány zsidó iskola esik majd áldozatul, a jó Isten a megmondhatója; de világos, hogy a zsidó iskolaügyben erős visszafejlődés fog beállani. Ezzel pedig, mint biztos tényvel, számolnunk kell. Számolni kell vele első sorban a zsidó tanítóképző intézet vezetőségének a jelöltek felvételénél. Kötelessége a jelentkezőket erre a körülményre figyelmeztetni, tudatni velök, hogy ezen a pályán mennyire nehéz majd a boldogulás.

A változott viszonyokból kialakuló helyzet súlyos áldozatokat fog kivánni. Előre látható, hogy egyesületünket is érzékenyen fogja sújtani. Hisz a zsidó iskolák számának apasztása által jövedelme is apadni fog, ellenben a segélyre szoruló tanítók száma növekedik majd. Magától értetődik tehát, hogy egyesületünk vagyonával úgy kell sáfárkodnunk, hogy annak jövedelme mindig rendelkezésünkre álljon. Lekötésről, holt befektetésekről most nem lehet szó. Gyümölcsöztessük összerakott filléreinket, hogy azokat gyámolíthassuk majd, kik az új törvény életbeléptetése folytán állás és kenyér nélkül maradnak. És ezek száma, fájdalom elég nagy lesz.

Szivleljük meg bölcseink ama mondását: **אם אין אני לי, מי לי ואם לא עכשו אימתי** és tegye meg mindenki a maga körében kötelességét!

Galgóc.

Vajda Miksa.

A megelégedésre való nevelés.

Felolvasta'ott a közp. választmányának 1908. május 18-án néhai *Léderer* Bernát és neje *Sváb* Mária emlékére tartott ünnepélyes ülésén.

(Folytatás.)

III. A megelégedés erkölcsstanához.

1. A tapasztalat azt mutatja, a történet azt tanítja, hogy a megelégedés lelkiállapota mindenkinek tetszik. Örülünk, ha egy szegény munkást látunk, aki egy elhagyott árvagyermek életét megmenti és a neki kínált jutalomdíjat a következő nemes szavakkal utasítja vissza: „Nekem elegendem van, hogy megélhessek. Meg vagyok elégedve a sikerült tettel; adják azt a pénzüsszeget a megmentett árvagyermek özvegy anyjának!”

Megvetjük azt a fősvény, gazdag embert, aki mindig szegénységéről panaszkodik és nincsen megelégedve nagy vagyonával. Sajnáljuk azokat a munkásokat, akik önző, izgató jelszavak, csábító ígéretek következtében a munkát törvényellenesen beszüntetik és maguknak, valamint a munkaadónak és a társadalomnak kárt okoznak jogtalan, túlzott követeléseik és törvénytelen fellépésük következtében.

Ha *Vajda* Viktornak *Kölcseiről*, a híres íróról irt életrajzában a következőt olvassuk: „Senkisémet tudott oly boldog lenni, mint *Kölcsei*, mert senkisémet egyesíté

oly mérvben az igazi boldogság feltételeit: az *elégedettséget*, az *önzetlenséget* és a *valódi szivjóságot*“, akkor ez a ritka tulajdonság tetszésünket fogja elnyerni. Mindenki örömmel, elégedettséggel és megnyugvással fog olvasni *Kazinczy* azon jellemvonásáról, „hogy a legnagyobb szenvedések közt sem veszté el lelki nyugalma, derült kedélyhangulatát. Alig lehet ember, ki többet szenvedett, de másfelől kevés van, ki oly semmibe se vette a külvilágtól eredhető bajokat. Az élet legjobb pillanatának azt nevezi, midőn bajunkat nevetve magunkba zárhatjuk.“ L. Smilesnak *Könyves Tóth Kálmán* által átdolgozott könyvét. *A meglegedés oly lelki állapot, mely egészségünket, életerőnket, boldogságunkat, de a felebarátunkét is előmozdítja, tehát erkölcsi tulajdonság, erény.*

2. A meglegedés néhány filozófus szerint nem is erény és sok neveléstani könyvben nem is említik. Igaz, hogy nem oly aktív erény, mint pl. a bátorság, nem nyilvánul lármázó cselekedetekben, hasonlít a szelid, felfrissítő, termékenyítő esőhöz.

De azt kérdezem: ne legyen e víz frissítő, egészséges, ha a meglegedésre elkerülhetetlenül szükséges erények, mint az Istenben való bizalom, az *emberszeretet*, a *magafeletti uralkodás*, a *türelem*, a *szelidség*, a *lemondási erő*, az *alkalmazkodási képesség* a meglegedés kútforrásai? Ezen erények a meglegedés gyökerei és az ezeken felnövekedő fa ne hozná a legjobb gyümölcsöket? Azért a Biblia, az erkölccstan, a költők, a közmondások a meglegedést mint *erényt* ajánlják.

A Szentírás azt mondja: Szeresd felebarátodat, *mint tennmagadat*. *Hillel* azt mondta, amit nem akarsz, hogy mások neked tegyenek, azt ne tedd másokkal sem. A felebarátunk, az erkölcsös emberek meglegedésére élni, az *kötelesség*. Az ember életének legnagyobb részét betegséggel, gonddal, kellemetlenséggel, bújjal, bajjal, tölti el; Petőfi az oceánhoz hasonlítja a boldogtalanság mennyiségét, a boldogságot pedig egy csepphez. S ezért oly kicsiny a meglegedett emberek száma, az elégületlen emberek száma pedig oly nagy; a meglegedés korszaka oly rövid, az elégületlenség pedig oly hosszú. A történelemből azt is tanulhatjuk, hogy az egyéni és a társadalmi elégületlenség szükséges is, mert edzi, ingerli, javítja az egyént, felháborítja, tisztítja, erősíti a közszellemet, a közvéleményt.

3. Az elégületlenség is szükséges az emberi társadalomban, előmozdítja a vallás, a tudomány, a művészet, a politikai élet fejlődését, haladását, az alsóbb néposztályok műveltségének terjesztését, az osztályok szabadságát, anyagi és szellemi jólétét. Igaz, hogy ezen harcok sok szerencsétlenséggel, sok emberi élet pusztulásával is járnak, de a jövőre nézve üdvöt, boldogságot hoznak. Az emberi szenvedélyek: a féltékenység, az uralkodási vágy és a becsvágy, a pénz- és bosszuvágy, a balitéletek, a régi világnézet és az ósdi szokások iránti ragaszkodás, az új eszmék iránti ellenszenv okozzák ezen szomorú tényeket, de ez változhatatlan, úgy volt, úgy van, úgy lesz is, csak a formák változnak majd.

4. Azért kell a meglegedés és az elégületlenség nyilatkozatait tekintetbe venni, ezeknek a lelki állapotoknak *rugóit*, *indító okait* és motívumait vizsgálunk. Ha a fősvénység, a túlzott becsvágy, a lényegtelen viszály, a bosszu, a balitélet az elégületlenség oka, ha pl. a szolga meglegedést mutat ura előtt, de csak azért, hogy bizalmát megnyerje és később kirabolhassa: akkor az ily színellett kedélyállapot bűn, *megvetendő* gondolat. A cél rossz, erkölccstelen és az eszköz is rossz.

Ha valaki képzelt baja miatt mindig panaszkodik, ha valaki, a gombot nem tudván azonnal kigombolni, türelmetlenkedik, ha valaki azért mérgeződik, mert a villamoskocsi éppen egy perccel odaérkezése előtt indult el és elkeseredésében összeszidja az egész világot, ily lelki állapot *nevetséges*.

5. A meglegedés és az elégületlenség indító okai legyenek a *vallás*, a

történet, a remény, a klasszikus irodalom, az erkölcstan elvei, az ön- és az emberszeretet, a közjólét, a hazaszeretet.

De az *okosság* is eszköz legyen az elégedetlenség csillapítására. Mert nincs haszon abban, ha a legkisebb baj felett elégedetlenségünket nyilvánítjuk; a baj azáltal nem fogy és az állandóan borult hangulat által környezetünknek terhére válunk, sőt felebarátaink tiszteletét és barátságát elveszítjük. Ha felebarátunknak irántunk való viselkedését felettünk tett nyilatkozata miatt meggyanusítjuk, ha minden társadalmi jelenségnek csakis a rossz oldalát, sohasem a jó oldalát látjuk, akkor nemcsak önönmaguknak keserítjük el az életet, hanem barátainknak is, nemcsak magunknak okozunk kárt, hanem mindazoknak, kikkel társadalmi összeköttetésben élünk. Ha a szülők a tanító működésével minden igaz ok nélkül nincsenek megelégedve, akkor a tanítónak lelkesülését, idealismusát, megölik, nevelésének eredményét kisebbítik, ami sem az iskolának, sem a tanulóknak hasznára nem válik.

Az önmegelégedés feltétele az az öntudat, hogy az ember Isten, önmaga, felebarátja iránti kötelességeit lelkiismeretesen teljesíti, hogy szenvedélyei felett uralkodni tud és hogy embertársai megelégedését és boldogságát tehetőségeihez képest előmozdítja. Aki már kis műveltséggel, csekély ügyességgel, kevés tudással is megelégszik, az nem halad, és aki nem halad, az hátra marad.

6. Az önmegelégedés fentartására és felebarátunk megelégedésének elnyerésére jó útmutatást ad a következő 10 mondat, melyeket II. Vilmos német császár *Scriptura*, amerikai tanár fonográfjának tölcserébe szolt bele:

1. „Légy erős a fájdalom közepette.
 2. Ne kívánjál olyasmit, ami elérhetetlen vagy értéktelen.
 3. Légy megelégedve azzal, amit a nap hoz.
 4. Keresd mindenben a jót, örvendj a természetnek és az embereknek, úgy ahogy vannak.
 5. Ézer keserves óráért vigasztalódjál egyetlenegy nappal. Aki ezt megtanulja és gyakorolja, az szabad, boldog és büszke ember lehet.
 6. Aki gyanakvó, az jogtalanságot követ el másokkal és megkárosítja önmagát.
 7. Az a kötelességünk, hogy jónak tartsunk mindenkit, míg meg nem győződünk az ellenkezőjéről.
 8. A világ oly nagy és mi oly kicsinyek vagyunk, így hát csak nem foroghat minden mikörülöttünk.
 9. Ha valami árt nekünk, az fáj nekünk, ki tudja nincs-e szükség erre az egész teremtés haszna szempontjából?
 10. A világ minden dolgában, akár jó, akár nem, a mindenható és mindentudó teremtő nagy és bölcs akarata szerint él. Csak nekünk hitvány embereknek nincs meg az eszünk hozzá, hogy felfogjuk őt. Van, ahogy van, ezen a világon és bárhogy van is, mindig jó az alkotó akarata.“
- Véleményem szerint e 10 erkölcstani szabály logikus összefüggésben van egymással és alkalmasak arra, hogy bennünket az önmegelégedés és más emberek megelégedésének megszerzésére buzdítsanak. Azért ajánlom ezeket olvasásra, megtanulásra, gyakorlásra és módszeres tanításra.

IV. A megelégedés és az elégedetlenség történetéhez.

1. A mai értekezésemet ezzel a fejezettel kellett volna kezdenem, mert az egyéni és a társadalmi megelégedés, az államtudomány, az erkölcstan törvényeinek legnagyobb részét a történelemből, az emberiség életéből, a tapasztalatból merítjük. A mi a *kisérlet* a természettudományban, az a történet a szellemi tudományokban. Mert amazok kísérleteken alapulnak, emezek pedig tényeken, társadalmi jelenségeken, megtörtént emberi cselekedeteken.

2. Ha az emberiség történetét tanulmányozzuk, akkor abból megtanulhatjuk, hogy az ember kedélyállapota sirással, kinlódással kezdődik, hogy az elégedetlenség a népek és a nemzetek életének nagy részét tölti be.

Az *ókor* népei közül elégedett nép csak a chinai volt, amely még ma is a legnagyobb és legnépesebb nemzetekhez tartozik.

Az indusok, az asszirok, a babiloniak, a monotheismust terjesztő zsidók, a tudományt és a művészetet teremtő görögök, a hatalmas világbirodalmat alapító rómaiak története legnagyobbbrészt háborúkról szól. Uralkodási vágy, bosszú, hódítási vágy, becsvágy, magánérdekek voltak leginkább az elégedetlenség, a háborúk okai.

A *középkor* története a feudalizmusról, a jobbágyok elnyomásáról, a rabszolgaságról, a népek vándorlásáról, a vallásos háborúkról, a mohamedanizmusról, az istenitéletekről, a zsidók üldözéséről és a királyok és a papok despotizmusáról beszél. Az akkori emberek keblét a félelem, a bosszú, az irigység érzelmei töltötték el és ez a kor volt leginkább az elégedetlenség korszaka.

A tudomány, az igazság, az altruizmus eszméi és az általános műveltség csak nagyon lassan hatoltak be a népek tömegébe; a babonahit, a balítélet, a durva erő, a tudatlanság ezek voltak a korszellem jelei; az ember szeretet, a magasabb eszmék, mint a szabadság, az egyenlőség, a testvériség eszméi csak csírában voltak még.

De a lőpor, a sajtó, a könyvnyomda feltalálása, Amerika felfedezése, a természettudományok haladása nagy befolyással voltak a nemzetek egymással való érintkezésére, a műveltség gyorsabb elterjedésére és ámbár ebben az *új korszakban* is nagyon sok ok volt az elégedetlenségre, pl. a huszita háborúk, a parasztháború, Németalföld lázadása, a hugenották háborúja, a 30 éves háború, a sziléziai háború, az angolországi háborúk, az északamerikai szabadságharc, a magyar szabadságharc, az orosz-japáni háború stb., az erkölcsi, az altruistikai képzetek mégis jobban elterjedtek, az elégedetlenség okai és okozatai változtak, amiről az irodalom története fényes, örvendetes tanúságot tesz.

3. Vannak bölcsek, akik azt mondják, hogy minden, ami történik, az helyes és bölcs, de én ezt kétségbe vonom. Nagyon sok háborút el lehetett volna kerülni, ha bölcs fejedelmek, tapintatos tanácsosok, hazafias, önzetlen polgárok vezérelték, kormányozták volna a népeket. De az emberek mindig szenvedélyek által vezettetik magukat, — ámbár dicséretes kivételek is voltak. A történet minden népnél, minden században mutat fel oly fejedelmeket, papokat, államférfiakat is, kiknek kormányozása, vezetése alatt a tudomány, a művészet, a jólét és a megelégedés növekedett.

4. A történet azt tanítja, hogy a természetben mindenütt, de az emberi társadalomban is a fejlődés és az oki viszony törvénye uralkodik és hogy az egyes ember fejlődése az egész emberiség történetének rövid és gyors rekapitulációja.

Vannak olyan korszakok, hol új eszmék, vallásos, politikai, tudományos, művészeti, technikai, társadalmi eszmék mint ösztönző, serkentő okok lépnek fel és a régi eszmékkal való elégedetlenség, a közszellem nyugtalansága mutatkozik, ilyen korszakok a haladás, a tökéletesedés, a megelégedés előkészítői pl. a renaissance, a humanizmus, a reformáció korszakai, a heliocentrikus és geocentrikus, az optimisztikai és pesszimiztikai a dualisztikus és monoisztikus, világnézetek összeütközései. Igaz báró *Eötvös* József következő szava:

„Minden haladás nyugtalansággal jár és haladás nélkül nincs megelégedés. Innen van, hogy aki boldogságát nyugalomban keresi, azt soha sem éri el.“

5. Néhány híres tudós pl. a belga *Quetelet* és az angol *Buckle* mondták,

hogy az intelligencia mindig haladást mutat, de a morál nem változik, az mindig a régi marad.

Csakugyan igaz, hogy az ó-korban néhány kitünő férfiú már ismerte és hirdette a legfontosabb erkölcsstani szabályokat, de az erkölcsi fogalmak tartalma és terjedelme, a megfelelő szók jelentése az évszázadokon át mégis lényegesen változott, mert minden alá van vetve a fejlődésnek, az átalakulásnak, tehát a morál is. Más idők, más erkölcsök mondja a közmondás. A monotheistikus vallástanok, az állami törvények és az erkölcsstan ismerete most mégis sokkal jobban elterjedt a néptömegek közt mint a könyvnyomda feltalálása előtt.

Másrészt vannak civilizált egyének és népek, melyek előrehaladt intelligenciájuk dacára hanyatló, elfásult erkölceket mutatnak.

6. A hit és a tudás közti harc sok századon át gátolta a haladást, üldözötte, kinozta a legártatlanabb és legnemesebb jellemeket és elkeserítette a közszellemet és a közhangulatot, s e harcnak még most sincs vége ; de a harci eszközök, a támadási mód változott. Szépen mondja *Geibel*, a híres német költő :

„Studiere nur weiter und raste nie,
Du kommst nicht weit mit deinen Schlüssen,
Das ist das Ende aller Philosophie,
Zu wissen, dass wir glauben müssen.“

7. A népek elégedettsége és elégtelensége testi és szellemi képességeiktől, országuknak fekvésétől, a szomszédos népek természetétől és még más körülményektől és viszonyoktól függ. Az *izraeliták* történetéből kiderül, hogy hajlamuk volt az elégedetlenséghez. *Éva* torkossága, elégedetlensége volt az első bűnnek az oka *Káin irigyelte* testvérét Ábelt és ez az elégtelenség volt az első gyilkosság oka. *Korach, Dathan* és *Abiram* lázadása, az izraelita nép vágya az egyiptomi husosfazékok után, a manna, a fürj, az izraelita nép bálványimádásra való hajlama, az izraelita birodalom kettészakadása *Rechabeam* és *Jerobeam* idején *Salamon* király halála után, a szomszédos népekkel való harcok, a pártok és szekták viszályai tanuságot tesznek arról, hogy a békeszeretet és a megelégedés nem voltak a zsidók erényei.

A görögök az első századokban folyton háboruskodtak, belső és külső háborukat viseltek, de az utolsó századokban már bölcseik dicsérték és ajánlották a lemondást, a mértékletességét, a nélkülözést pl. a stoikus iskola, vagy *Diogenes* életmódja.

A *magyarokról* sem lehet dicséretképpen említeni a megelégedés erényét. A magyar nemzet környezete, szomszédossága mindig nyugtalanította, megtámadta népünket vallási, politikai, nemzeti szempontokból, szabadsága mindig veszedelemben forgott és ennek következtében a magyarban a szabadságszeretete, a nyugtalanlás, az elégedetlenség szelleme, az óvatosság mindig ébren volt. Nem is csoda, hogy a magyarok a bátorságot, a hősiességet jobban becsülték, mint a megelégedést.

A magyar irodalom is nagyon szegény olyan mesékben, regékben, elbeszélésekben, közmondásokban, melyek az olvasót a megelégedésre buzdítják. Míg a magyar közmondások gyűjteményében a lóról 60, a borról, a bolondról 50 közmondást találtam, a megelégedésről csak 10 szól. Ha a magyar olvasókönyvet a németekével összehasonlítom, a megelégedésről az elsőben sokkal kevesebb olvasmányt, közmondást, példabeszédet találok, mint az utóbiakban.

8. A történelem azt mutatja, hogy minél magasabb fokon áll a kultúra, annál nagyobb az elégtelenség, de az indító ok, a megnyilatkozás formája és módja is változik.

Már kimutattam azt, hogy ez a lelki és kedélyállapot is nagyon szük-

séges, mert az elégedetlenség igen gyakran a haladást, a tökéletesedést hozza létre, a nyomor csillapítását, a jólét előmozdítását és végül a megelégedést, a közboldogulást. (Lásd *Bodnár Zsigmond* a szellemi haladás törvényéről szóló műveit. A Magyar Filozófiai Társaság közleményei XXVI. füzetében olvasható „*Bodnár Zsigmond és az ő törvénye* c. cikk Dr. *Rácz Károlytól*“.)

9. A népek közti háborúknak indító okai anyagi magánérdekek vagy magasztos eszmék voltak, pl. a valláseszmé, a szabadság, az egyenlőség, a testvériség eszméje. Kezdetben győztek az anyagi érdekek, egyes személyek, a fejedelmek érdekei és későbbben a közakarát, a nép anyagi, értelmi és erkölcsi közjóléte. Csak az volt eddig mindig a baj, hogy a műveltség, a tudás és különösen az erkölcsös képzetek nem voltak kellőleg elterjedve. A tudatlan ember nem lehet erényes, az leginkább érvényesül a mi népünknel, különösen most a demokrácia, az általános titkos választási rendszer korszakában. A nevelésnek tekintetbe kell vennie a biologia, a néplélektan és a társadalom törvényeit, elveit és a közszellem követelményeit.

(Folytatjuk.)

Léderer Ábrahám.

Hozzászólások.

Lapunk júniusi számában „*Ben József*“ jegyzéssel egyik tagtársunk cikket irt e címmel: „*A bibliafordítás tanítása*“, mely olvasóink körében nagy feltűnést keltett. Több oldalról kaptunk is kiegészítő, vitatkozó és a kérdést más szempontból tárgyaló cikkeket, melyeket természetesen lapunk szűk tere miatt nem közölhetünk. Három cikket kiválasztottunk ezek közül, melyek új momentumokkal gazdagítják a felvetett kérdés tárgyalását; de ezekből is csak a leglényegesebb pontokat közöljük.

1. *Krausz Ábrahám* érsekújvári tagtársunk ezt írja:

„Hogy „*Ben Józsefet*“ lépésről-lépésre kövessem, én is bátor leszek elmondani, hogy mekkora az a pensum, melyet iskolánkban fel kell dogoznunk az egyes osztályokban, heti 7 órán. II. osztály: וִירָא לְךָ לְךָ וִירָא בראשית, נח, לך לך וִירָא.

III. osztály: שָׂרָה-תּוֹלְדוֹתֵיהֶם-יְהוֹשֻׁעַ-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל bezárólag.

IV. osztály: Mózes II. könyvét egészen, kivéve פְּקוּדֵי מִצְוָה, וִיקָהָל, פְּקוּדֵי תַרְוֵמָה, תַּצְוָה, שְׁמִינִי, אַחֲרֵי-מוֹת, קְדוּשִׁים, אִמּוֹר, בְּהַר, בַּחֲקֵי a III. könyvből.

a IV. könyvből נִשְׂא, בְּהַעֲלֹתְךָ, שְׁלַח, קָרַח, חֲקַת. Természetes, hogy sok helyen kimaradnak olyan részek, melyek a paedagógiai szempontból kihagyandók. (ezt is előírja tantervünk.) Most már tessék elvégezni ekkora anyagot B. J. úr módszere szerint!

Mit is mond B. J. ur, hogyan kezdi ő.

Elmondja az egyes fejezetek tartalmát. Nagyon helyes; mert ezzel felkeltjük a gyermek figyelmét a tárgy iránt. Felírja a vers magyar fordítását a táblára. Ezek után elmondja ő egyedül a fordítást, elmondhatja egyesekkel és végre az egész osztállyal karban. B. J. úr saját szavai szerint a magyar vers maga igénybe vesz 8 percet. Most már hány percet vesz igénybe a héber eredeti vers betanítása? Legalább 8-at; mert csak megengedi az igen tisztelt cikkíró úr, hogy a magyar szöveget sokkal könnyebben tanulja a gyermek, mint a hébert, mert amaz mégis csak az anyanyelven! Ezek szerint minden vers 16 percet vesz igénybe. Ha ilyen lépésekkel haladunk, hová jutunk?

Hogy egyik vagy másik kifejezés milyen összefüggésben és hol fordul elő, és hogy a hasonhangzású szavak össze ne cserélődjenek, annak orvosa sem a magyar fordítás. Végre, hogy előbb mondják el az egyes verseket egyes fiuk, azt sem helyeselhetem.

És most bátor leszek elmondani, hogy miképen járok én el, mi az én módszerem:

Elmondom az illető fejezet tartalmát világosan, de röviden. Elmondom én egyedül az első vers héber szövegét. A gyermek kezébe ceruzát adok és az összefüggő szavakat egy-egy függélyes vonással kijegyeztetem. Így elérem azt, hogy a gyermek nem olvas össze egymáshoz nem tartozó szavakat. Ezután elmondatom a héber szöveget a magyar fordítással az egész osztállyal karban és figyelmeztetem a

jobb tanulókat, hogy ők olvassanak hangosabban és a gyöngébbek halkán; így hozzászokik a fül a helyes kiejtéshez. Természetes, hogy a magyar fordítást a ki-jegyzett héber szöveggel együtt előbb én mondom el.

Karban háromszor mondják el az egész verset. Csak most mondják el az egyes tanulók, 6-an, 8-an. Így folytatom addig, míg arra az órára kitűzött versek számát befejezem. Ha még van időm, az egészet átismételtetem, ha nincs, akkor a következő órát a ma tanultak ismételtetésével kezdem.

Hogy a hasonlóképző szavakat össze ne tévesszék, arra való a héber betűk. A héber betű nevét és képét be kell tanítani már a II. osztályban. Ha tudja a héber betű nevét, nem fogja az ilyen szavakat, mint pl. עתה és אתה, vagy עור és אור összetéveszteni, mert a tanító megmondja „fiam, ha אתה aleffal van írva, akkor „te“ a fordítása, ha pedig ajinnal van írva, akkor „most“ a fordítása.

Végre a betanításról. A betanításnál mindig a tanító beszéljen előbb hangosan és tiszta kiejtéssel, utána az egész osztály karban és csak aztán mondják el az egyes tanulók, mert csak így szokik hozzá a gyermek a helyes és tiszta kiejtéshez.

Ami pedig a fordítást illeti, az is nagyon helyes, hogy az a szöveg mellett levő oldalon van és nem külön füzetben. Mert a III. és IV. osztályu tanuló így már maga is kikeresheti az egyes szavak fordítását, ha esetleg elfelejtette, míg amugy elmegy a kedve a sok kereséstől és azt gondolja magában „majd megkérdezem a tanító úrtól.“

Utóljára még meg kell jegyezni, amit előbb elmulasztottam, hogy a magyar fordítás a tanulás alatt le van takarva.“

2. *Fischer Ignác* nyitrai tagtársunk következőképpen reflektál *Ben József* cikkére:

„ A bibliafordításnál arról van szó, hogy idegen nyelv megértésére tanítsuk növendékeinket. A nyelvtudás első stádiuma a megértés, a későbbi annak reprodukálása élőszóval vagy írásban. A nyelv megértése mindig a nyelvtudás nagyobb köre, melyen belül a reprodukció, mint kisebb koncentrikus kör helyezkedik el. Ez úgy áll a felnőttekről, mint a gyermekekről. Olvassuk és értjük a klasszikusokat, de korántsem produkálhatunk hozzá hasonló nyelvezetet. A közvetlen módszer könnyít a dolgon, mert tárgy és fogalom karöltve járnak egymással. A héber tanításnál ezt nem alkalmazhatjuk, tehát azon kell lennünk, hogy minél több fogalomra tegyünk szert, hogy minél előbb értsék meg a nyelvet.

Az emlékezetet támogatjuk a nyelvtannal, mely a legszükségesebbre, a ragoknak esetről-esetre való ismertetésére szorítkozik. Ezzel általánosságban akarom jelezni a követendő eljárást: *Jó sokat, tervszerűen.*

A bibliatanításnál nem is akarok különbséget lenni egy intelligens melammednél. Lelkesedés és szorgalom dolgában őt követem, a modern tanítótól kölcsönzöm az észszerű eljárást.

Ami ezen tanításnak nagyobb ihletést ad, az a tudat, hogy szent könyvvel foglalkozunk. Ez a piros fonal, melynek kell, hogy az egész tanításon végig húzódjék. Hisz szent nyelvről és a zsidó vallás kútforrását tartalmazó könyvről van szó. A biblia iránti szent kegyeletet bele kell oltani a gyermekek fogékony szívébe, rá kell szoktatnunk, hogy különös tisztelettel nyúljon hozzá. A tanító pedig úgy bánjék vele, mint őseinkről rábizott drága kincsel, mely megérdemli, hogy egy betű se vesszen el.

Az alsó fokon lehetőleg szó szerinti hű fordítás és nem szépfordítás a tanítás célja. Kiinduló és végpontja, hogy a tanuló értse a hébert. Téves ama felfogás, hogy a biblia révén tanuljanak magyarul. Sőt a népiskola magasabb osztályaiban is első sorban a szó szerinti fordításhoz ragaszkodom és csak azután utalok a helyes magyar kifejezésre.

Behatóbb tárgyalást igényelnek azon fejezetek, melyek a vallás rendeleteit fejtegetik, vagy liturgiai célnak szolgálnak, milyenek az ünnepnapokon felolvasott részletek.

A héber írás okvetlenül szükséges a szóképek megrögzítésére. . . .“

Klein Salamon, temesvári községi tanítónak hosszabb cikkéből a következő részt közöljük, melyben a régi idők módszerét írja le:

„ . . . Volt nekünk egy pozsonyi születésű ritka műveltséggel, sok tudással és jó lélekkel megáldott tanítónk, ki a biblia fordításnál a legtermészetesebb, mondhatom direkt módszert követte. Voltunk vagy húszan, kor és tudási fokozat szerint négy

*

csoporiba beosztva, de azért a bibliát nem csoportonként, hanem együttesen tanultuk. A tanmenet a következő volt: Szukósz ünnep utáni héten elkezdtük a **בראשית** heti szidránál; a 6—7 éves fiúk körülbelül egy fél órai tanítással eleinte 8—10—12 verset tanultak, a nagyobbak fokozat szerint többet-többet vettek; míg a kisebbek tanultak, addig a nagyobbak figyeltek és fordítva. A heti szidrának meg nem tanult részét elmondta nekünk, azután kikérdezte tőlünk és mindegyikünkkel elmondatta. Erre nagyon alkalmasak, szívet, jellemet és erkölcsöt képzők voltak a **בראשית** és **שמות**-ből való heti szidrák. Mesterünk azonban nemcsak nagy mester, hanem nagy művész is volt, még a **תורה מצורה** heti szakaszokból is tudott szép, érdekes, épületes és erkölcsös momentumokat kiböngészni, azokat korunk és műveltségi fokunkhoz képest magyarázni és lelkünk sajátjává tenni, mi pedig áhitattal hallgattuk és lestük szájáról a szent igét. Beleéltük magunkat a patriarchák, József, Mózes és az izraeliták életvilágába; velük éltünk, sírtunk, szomorkodtunk, reméltünk, örültünk és vigadtunk; szemeinkből hol a meghatottság és kétségbeesés, hol a remény és vigasztalás könnyei hullottak. Mi nem tanultunk külön vallás- és erkölcstant, liturgiát, imafordítást; a biblia, annak helyes interpretációja és boldogult mesterünk volt évtizedeken át minden jónak, szépnek és nemesnek kiapadhatatlan kútforrása. Mesterünket elhallgattuk volna reggeltől délig és déltől este 8 óráig fagyúgyeriya világítás mellett; nem volt ott szó sem túlterhelésről, sem megerőltetésről; sőt minél inkább haladtunk, annál nagyobb volt bennünk a tudományszomj és tudásvágy, és annál nagyobb kitartással és hangyaszorgalommal gyűjtöttük szellemi táplálékunkat az életfájáról.

Ezt a módszert követve áthaladtunk az egész Tórán. Pénteken minden csoportnak tudnia kellett a neki kijelölt penzumot, amely hétről-hétre természetesen mindig nagyobb lett. Minden szombaton délután nagy „*Verhören*“ volt a rabbinál és nagy blamage lett volna az nemcsak a gyermekre, hanem az egész családjára is, ha a rabbi előtt nem tudott volna felelni, de viszont ha a rabbi a gyermeket a nyilvánosság előtt megdicsérte, hát ez nagyobb hatással volt rá, mint a jeles és kitűnő osztályzataink a bizonyítványainkban és értesítőinkben.

Közbeszúrásképen szükségesnek tartom megemlíteni, hogy minden nap elmondtuk a *tanítóinkkal* együtt a reggeli és esteli imát, hétfőn és csütörtökön pedig együtt elmentünk a templomba. Péntek este és szombat reggel, imakönyvvel és **חומש** sel felszerelve, eljártunk a templomba, hol nem volt se orgona, se kántor, se kórus, de aktív részt vettünk az istentiszteleten, a Tóra felolvasásánál figyelemmel és Isten házához méltóan áhitattal kísértük a felolvasást, mert ha nem is minden szót, de sokat megértettek belőle még a 8—9 éves fiúk is. Minden szombaton felváltva egy-egy 8—9 éves fiút felhívtak a Tórához a **מפטיר** eléneklésére, és higyjék el nekem a fiatalabb kartársaim, hogy a régi görög olympiai játékoknál nem örült jobban a cserkoszorúval megkoronázott ifjú hős, mint mi örültünk azon, hogy a nyilvánosság előtt e szép szertaráson tevékeny részt vettünk.

A második évben ismét elkezdtük a **בראשית** nél és minden heti szidrából vettünk egy részt, csak hogy most már nem dőcögős, hanem síma, ismert és járt uton haladtunk, és azok, akik tavál 10—15—20 verset vettek hetenkint, most 30—40—50—60 verset vehettek minden nehézség nélkül. Talán sehohsem érvényesült szebben és jobban az a pedagógiai elv hogy „*haladj a könnyebbről a nehezebbre, az ismertről az ismeretlenre!*“ — mint ennél a módszernél. A gyermekek látóköre, eszmevilága és szóbosege szemlátomást tágult és gyarapodott, az olvasás és fordítás gépiesége és nehezége le volt küzdve, és ment a munka, mint a karikacsapás. Ilyen tanmenet mellett (naponta 1½ órai tanítással) a 10—11 éves gyermekek nemcsak jártasok voltak az egész bibliában, hanem a jobbtehetségű gyermekeknek már elég volt a hét első két napján „*átismételni*“ az egész szidrárt, a hétnek a többi részében pedig Mendelsohn-féle fordítással csaknem minden segítség nélkül magán szorgalomból megtanultuk a Haftórákat, Józsuát, a Bírakat, Sámuel, a Királyok, Rút, Eszter könyvét, Salamon példabeszédeit és egy csomó zsoltárt.

Boldogult mesterünk azonban nem elegendett meg a száraz közléssel, a szajkómódon való ismétléssel, a gépies darálással; ő először is szent és áhitatos érzelmeket keltett fogékony szívünkbe a Szentírás tanulása iránt; nagy tudásával, kiapadhatatlan magyarázataival életet, éthikat és költészetet adott belé; és ami szintén rendkívül fontos: ő a szó legideálisabb értelmében a biblia és próféták tanítása fonalán héber nyelven való írásra, gondolkodásra és beszédre tanított bennünket.

Nagy tapintattal és gyakorlottsággal kieszede a heti szidrából a főneveket, mellékneveket, igéket, személyes névmásokat; játszva megtanultuk az ige-, személy-, viszonyragokat, kötszókat és anélkül, hogy a grammatikáról csak halvány sejtelmünk is lett volna, párhuzamosan élőszóval és írással alkottatott velünk mondatokat a legkülönbébb variációkban. Ezt annyira kultiválta velünk, hogy labdázás és katonásdíjátzás közben is héber mondatokkal dobálódtunk.

E mellett 9—10 éves korunkban mindennap irtunk fél óra hosszat tolbamondás után a biblia heti szakaszából és az életből szerkesztett, a gyermekek felfogásához mért héber mondatokat és szólásmódokat; mesterünk, de sokszor egy jobb tanuló is diktált, úgy hogy 11—12 éves korunkban tiszta héber diktátumot és kisebb leveleket is hiba nélkül le tudtunk írni...“

Üdülőttelep Balatonberényben.

Ugy teszek, mint az szokott, aki jó barátjának örömhirt visz és mellözve az eredményeket és a dolog fejlődését, rendszerint a végén, a csattanóján kezdi és csak azután beszél el a közbeeső részleteket. — Én is örömhirt közlök kartársaimmal és ezzel igazolom a forma mellőzését és azt, hogy az ügy egymásutánjában, a sorrendet elkerülve, sietek bejelenteni, hogy *az Üdülőttelep részére 1908. július 18-án Balatonberényben 2100 koronáért telket vásároltunk.*

Amióta a mult évi közgyűlés a telekvásárlás céljaira 4000 koronát előirányozott, tehát félreismerhetetlenül azonosította magát az eddig csak eszményformában felvetett javaslattal: a központi választmány napról-napra érlelte a dolgot és készítette elő a kérdés végleges megoldását. Legutolsó ülésén, június 25-én pedig a telekvásárlásra végrehajtó-bizottságot küldött ki, melynek tagjaiul *Csukási Fülöp* alelnök elnöklete alatt *Biró Samu* és *Herczka Gusztáv* budapesti, *Barta Fülöp* veszprémi, *Gold Adolf* és *Löbl Lipót* marcalii, valamint *Vázsonyi Izidor* tapolezai tagtársakat választotta meg. Ez a bizottság július 15-én itt Balatonberényben gyűlést tartott, amelyen a mondotakon kívül *Sáringner Kálmán* helybeli rkath. főtanító, *Krammer Lajos* nagykanizsai, *Abrányi Aladár* budapesti kartársak és *Weisz Salamon* marcalii főkántor is részt vettek. *Csukási* elnök előterjesztette *Takács László* bberényi gazda ajánlatát, mely szerint a Duruga nevezetű villasor mögött elterülő 987 négyszögöl nagyságu földjét 2100 koronáért eladni hajlandó. A bizottság beható tanácskozásban mérlegelte a helyi viszonyokat alaposan ismerők részéről is igen kedvezőnek talált ajánlatot és miután megállapította, hogy úgy a telek ára, fekvése és méretei, valamint maga Balatonberény is *minden tekintetben* megfelelnek a központi választmány által kijelölt feltételeknek és direktíváknak, felkerekedett és azt mondhatnám — ünnepélyes hangulatban elindult a telek megtekintésére és azt az Üdülőttelep és így egyesületünk céljaira is alkalmasnak és megvásárlandónak találta. Jónak látom itt megjegyezni, hogy a vásárlás szót csak rövidség okáért használom. *Jogilag* csak az elnökség és a közp. választmány helybenhagyása után lesz az adás-vétel perfketté. A bizottság csak javasolja — és pedig egyértelműen — a telek megvételét és minthogy a vásárlás feltételei, a föld minősége, fekvése, a Balatonhoz való közelsége stb. stb. a lehető legkedvezőbbek: semmi kétségünk az iránt, hogy a központ is approbálja majd az ügyletet.

Ez a tény joggal mondható eseménynek egyesületünk életében és tanúságul szolgálhat mindnyájunknak arra nézve, hogy mi mindent lehetne közös akarattal és egyesült erővel elérni és megteremteni. Alig 4 éve, hogy az Üdülőttelep szó elhangzott és — hisszük — rövid idő múlva valóságban állni fog az *intézmény*, hogy időtlen-időkig kedves otthonává legyen a munkában

elernyedte kartársaknak, kiknek pihenést, kellemes nyugalmat teremt a kartársi szeretet ereje, egészséget ad a Balaton búbajos vize, hogy új erőt merítve visszatérhessenek szeretteik körébe nemes munkájuk folytatására.

Maga Balatonberény egyike e vidék legkedvesebb falvainak. Fekvése, a belőle nyíló kilátás igazán gyönyörű; mindenfelől megközelíthető, úgy hogy már ma is 3—400 fürdővendége van. Annak bizonyítására, hogy jól választottunk, legyen elég azt az egyet megemlíteni, hogy az idén is 35—40 tanító és tanár tölti itt szünidejét és ezek nagy része vidéki kartárs.

Ez a kézzelfogható eredmény azonban még nem jelent pihenést e kérdésben, sőt hatványozott munkára kell, hogy serkentsen bennünket, mindazokat, akik az Üdülőtelep iránt érdeklődünk. És ki maradhatna közönyös akkor, mikor egy újabb és maradandó alkotással akarjuk az Orsz. Izr. Tanítóegyesület szép számú intézményeit gazdagítani? Mindenki, bárhol lakik is, hozhat egy-egy kavicsot, egy téglát, melyekből miharabb felállíthatjuk az épületet, melyre büszkén tekinthet majd fel minden tagtárs, mely nélkül azonban a telek dacára is csak pium desiderium marad az egész eszme. — 10.000 korona összegyűjtése a zsidó tanítóságra nézve csak akarást jelent. Sokkal nehezebb feladatokat rótt már rá az idők járása és mégis sikerrel tudta megoldani. Lehet, hogy túlságos optimizmussal nézem a dolgot, de én még most is abban a hitben élek, amelyet a múlt évi októberi Értesítőben ugyane tárgyról írt cikkemben vallottam, hogy tőlünk függ, vajjon az 1910. évi közgyűlést, vagy az ezt követő társasvacsorát a csodás vizü Balaton partján álló Üdülőtelepen, saját házunkban tarthassuk meg. A fejlemények eddig nekem adtak igazat . . .

Balatonberény, 1908. július havában.

Biró Samu.

Tanulság Wittmann Pál halálesetéből.

Megrendítőbb, lélekrázóbb tragédiát ritkán adatott olvasnunk, mint az, amelyet lapunk múlt havi számának nekrológ rovata és a nagytapolcsányi izr. népiskola ez idei Értesítője boldogemlékü *Wittmann Pál* kollegánk korai haláláról közölt. Nevezett kartársunk ugyanis 11 esztendei megfeszített, eredményes munkásság után, fiatalon, 30 éves korában hűnyt el, *özvegycet és négy árvát hagyva maga után*. Ez őt egyénnek pedig kétségbeejtő a sorsa, mert teljesen támasz és segítség híján maradtak. *Özvegyci, illetve árvasegélyt ugyanis a kincstártól nem kaphatnak*. Nem pedig azért, mert boldogult kartársunk *11 évi működése a törvény előtt csak 9-nek számít*. Ahoz pedig 10 beszámítható működési év szükséges, hogy halála esetére valaki özvegycének rendes nyugdíjat és árváinak állandó segélydíjat biztosíthasson.

Az ember el nem hinné azt a mennyiségtani lehetetlenséget, ha ebből a konkrét esetből napnál fényesebben beigazolván nem látná, hogyan lehet némely esetben *11=9*. De különösen rosszul esik látnunk, hogy ez a lehetetlenség épp a tanítói munkásság terén lehetséges; holott ennek az ellenkezőjéről épp a mi tisztünk a kis gyermekeket meggyőznünk.

Még enyhítene valamelyest az eset szörnyűségén, ha talán csak boldogult kartársunk egyéni hibája lett volna oka; mert így csak kivételes és elszigetelt volna ez eset. De nem. Ő mindenben megfelelt kötelességének. Tizenkilenc éves korában nyert oklevelet. Ekkor azonnal állás után látott. Kiváló minősítése folytán kapott is mindjárt és egyazon iskolánál egyhuzamban töltötte el mind a tizenegy esztendőt. Benne tehát hiba nincs. Akkor nem lehet egyébűtt, csakis a törvényben.

És csakugyan ott van. A törvénynek abban a rendelkezésében, mely

kimondja, hogy *a nyugdíjjogosultság csak a betöltött 21. évtől veheti kezdetét.* Igazságtalan és kegyetlen ez a rendelkezés azért, mert ugyancsak a törvény alapján módjában van az ifjúnak már 19 éves korában oklevélhez jutnia és tapasztalás szerint tényleg ebben a korban jut is a legtöbb a képesítéshez.

Nyugdíjtörvényünk ez idő szerint éppen revízió alatt áll. Ezen a hibás rendelkezésén tehát könnyű szerrel lehet és — azt hiszem ebben mindnyájan egyetértünk — kell is segíteni, hogy a jövőben az említetthez hasonló esetek elő ne fordulhassanak többé. Ez a tragikus eset tehát éppen jókor világított rá a maga kegyetlen erejével a törvény eme hiányára. Hiba volna, ha belőle a kellő tanulságot az egész hazai tanítóság érdekében le nem vonnók.

Amde *Wittmann* Pál korai véget ért szerencsétlen kartársunk gyászba borult özvegyén és gyámolítás nélkül maradt négy kis árváján már a legjobb, a legideálisabb törvény sem fog segíteni. Ezt a keserves tudatot azonban kartársi érző szívünk sehogy sem tudja nyugodtan elviselni.

Ezért e szomorú eset alkalmából két rendbeli kéréssel bátorkodom egyesületünknek érdemes, az özvegyek és árvák, valamint az osztálytanítás érdekeit mindig szíven viselő vezetőségéhez fordulni.

a) A *Wittmann* kartárs hátramaradottjainak tragikus esetét föltárva intézzen kérvényt a vallás- és közoktatásügyi Miniszter urhoz. Egyesületünk összes tagjainak óhaját tolmácsolva, kérje föl, hogy tekintetbe véve azt, hogy boldogult kartársunk az átlagosnál nagyobb képességgel és nagyobb buzgalommal szolgálta a tanügyet, a tanítói pályán eltöltött 11 évét *kegyelemből* 10 évnek számítsa be, hogy az özvegy és az árvák az őket így megillető állandó segélyhez hozzájuthassanak.

b) Miután a nyugdíjtörvény revíziója most időszerű, a körök meghallgatásával és ez ügyre vonatkozó határozataik figyelembe vételével terjesszen illetékes helyre memorandumot a zsidó tanítóság kívánalmairól, mely természetesen nagyrészt megegyező az osztálytanítás kívánalmaival, legfőljebb a *hitoktatók* nyugdíjképességének kívánsága jutna benne erősebben kifejezésre. E kívánságok közé pedig mint a hazai tanítóság egyetemét érdeklő pontot vegye föl azt is, hogy: „a nyugdíjjogosultságra való igény ne bizonyos betöltött kortól, hanem attól az időponttól kezdve számíttassék, amikor az okleveles tanító valamelyes rendszeresített állást elfoglalt.”

Arról teljesen meg vagyok győződve, hogy fölterjesztésének meg volna a kívánt sikere, mert tanügyi kormányunk nem tekintheti a tanítói munkásságot oly jelentéktelen valaminek, amiből egy-két esztendő csak úgy *ráadásul* kívánna.

Gárdos Mór.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

a) Belföld.

Magyar-Zsidó Szemle. Ezen folyóiratnak harmadik — júliusi — száma nagyon közelről érdekel bennünket, zsidó tanítókat. Maga az első közlemény éles kritikai éllel kíséri a zsidóság autonómiája körül forgó harcot. Ramutat a szervezetlenség igen káros következményeire. Mutatkoznak ezek úgy a társadalmi, mint az állami életben. Mig a katolikus népszövetség óriási anyagi, erkölcsi és így hatalmi erőt gyűjt egy táborba; mig a hivatalos állami hatalom visszaszorítja a zsidó vallású egyéneket pályájukon a kellő számú képviseltetésről; mig az egyes felekezetek dotációnak felsorolásában a zsidó felekezet egyáltalán nem is szerepel: addig a két pártra szakadt hazai zsidóság ádáz harcot vív egymással és önerejét fogyasztva támogatja ellenfeleit. Szervezeti egységet követelünk, hogy ennek eredményeit az egész zsidóság felekezeti életében, intézményeiben élvezhesse. A zsidó iskolák a felekezet alapjai. Ezekre súlyos csapást mér az ingyenes népoktatásról szóló törvény. Társadalmi életünk ziláltsága, erkölcsi széthúzása különben sem alkalmas a zsidóság

megerősödésére. Miért tehát e háboru? Hisz sehol a világon sincs két zsidó felekezet! Nálunk sincs jogilag. Miért küzdenek tehát egyesek az egységes zsidó szervezet ellen? Miért nem sietnek testvéreink a zsidóság amúgy is gyenge várát bástyákkal körülövezni támogatásukkal, testvéri odaadásukkal. Rendeleti intézkedést kér az egységes autonomia kimondásával.

Mintegy segítségére siet a fentebb vázolt cikknek *Kúti Zsigmond*, debreceni ig.-tanító fejtegetése: „Az új népoktatási törvények“ c. cikkével. Rámutat a közelgő veszedelemre, ami a zsidó iskolák fennállását fenyegeti. Legalább is 100 zsidó iskolát kell gyámolítani; különben legalább 100 helyen húzzuk ki a talajt a zsidóság alól. Erre a célra 60000 korona szükséges. Hát nem tudná a magyar zsidóság ez összeget előteremteni azzal, hogy megalakítja a magyar izr. iskola-egyesületet, ahol évente pár fillérrel áldozna minden magyar zsidó a zsidó iskolák fentartására? És noha a zsidó iskolák a magyar nemzeti eszme terjesztői, gyakran egyedüli képviselői, mégis a viszonyok ólomsúlya alatt össze fognak dűlni, a zsidóság és a magyarság kimondhatatlan kárára. Sietni kell tehát megmentésükre!

A *Társadalmi szemle és Tudomány* rovata igen érdekes, ismeretterjesztő cikkeket hoz a rabbinikus és lithurgiatörténeti irodalomból. Meleg szív sugallta szavakkal emlékezik meg dr. *Blau* Lajos mesteréről: megb. *Horovitz* Mordechájról. Kiemeli szívjóságát, kiváló tulajdonságait. Méltatja tudományos munkálkodását; felsorolja rabbinikus működésének számottevő eredményességét.

Az *Irodalom* rovata néhai *Kaufmann* Dávid-nak „Gesammelte Schriften“ első kötétéről közöl bő ismertetést Dr. *Blau* Lajos tollából.

A zsidó irodalom történetének megírásával az *Imit* megbizta Dr. *Kecskeméti* Ármin, makói rabbit. A kerek számban 20000 művet hat szakaszban tárgyalja. Minden szakaszt: „A korszak történeti áttekintése“ előzi meg, amely nagy vonásokban ismerteti és méltatja az illető korszak irodalmi termékeit. Dr. *Kiss Arnold* kiadta *Morris Rosenfeld* költeményeinek fordítását. Igen szép költeményeket mutat be Dr. *Kiss Arnold*, a folyóirat jelen számában. *Vegyes* rovata fejezi be a tartalmas, gazdag füzetet.

Pintér Zsigmond.

b) Külföld.

A **gyermek**ek rövidlátóságát leginkább az iskola okozza. Mert az tény, hogy *veleszületett* rövidlátóság csak a legritkább esetekben fordul elő. Különösen károsak a szemre az *írásbeli dolgozatok sokasága*, nemcsak a házi feladatok, hanem azok is, melyeket a gyermekek az iskolában készítenek, miután a tanító a tanulók nagy száma miatt képtelen az egyesek testtartására a kellő figyelmet fordítani. Nagyon káros továbbá a *palatábla*. Nemcsak azért, mert az írás nem látszik meg rajta tisztán, hanem azért is, mert a palavesszőt erősen kell odanyomni és emiatt a gyermek feje és nyaka önkéntelenül is lehanyatlik, hogy a nyomás erejét fokozza.

Hozzájárulnak még a *rossz világítási eszközök* télen és ősszel. Az első és utolsó tanítási órák alatt gyakran teljes sötétség uralkodik, ami különösen a kézimunka-óra alatt tesz nagy kárt, miután a kézimunkatanítónők nem tudnak más tantárgyat elővenni és a sötétség dacára kötni, varrni vagy horgolni hagyják a leányokat. Az u. n. „keresztöltés“ valóságos veszedelmet jelent a szemre nézve, nem kevésbé a rajztanítás némely fokán szokásos hálónonalak. És ha a rajztanítók „*szakemberek*“, kedvezőtlen időben ép oly zavarban vannak, mint a kézimunkatanítónők.

Káros hatással van az a körülmény is, hogy a szem az iskolaszobán belül csak rövid távolságokkal van elfoglalva és így idővel alkalmazkodó tehetségében kárt szenved. Ha pláne még az alsó ablaküveg *vak* is, a szem elől minden lehetőség el van zárva, hogy magát egy pillantással a messzeségbe felüldítse. Ha különben a tejüveg alkalmazásától függne a tanulók figyelme, a tanítás ügye nagyon rosszul állna.

Sok kívánnivalót hagy az iskolakönyvek *nyomtatása* is. A könyvnyomtatás kiterjedése és olcsósága lehetetlenné teszi, hogy a könyveket az elmúlt századok nagyságában és feketeségében állítsák elő. Valóságos üdülés egy ilyen régi nyomásu könyvben, centiméteres és hollófekete betűivel, lapozgatni. Mostanában tehát a szem azért is nagyobb megterhelésnek van kitéve.

Végül az iskolaszoba *berendezése* sem nyújt a szemnek kellemes változást. Sötét olajmázolás, piszkos falak, füstös mennyezetek és tintás padlók magukba szív-

ják a napsugarakat. Semmiféle építési tagoltság sem teszi kellemessé az iskolaszobát és tisztán a tanítóra van bízva, vajjon néhány virágcserep felhasználása által az iskola-épület fogházszerű berendezését egy kissé enyhíti-e.

Ujabb időben foglalkoztak a *művészi nevelés* eszméjével és sok szépet irtak és mondtak erről a kérdéstről. Hogy sok igazat is, abban kételkedem. Szép képek piszkos falakon úgy hatnak, mint gyöngyök a sárban.

Ami szükséges, az az iskolaszoba barátságos, gyakran megújuló berendezése világos festéssel és színes egyszerű építési tagoltsággal. Képek és más művészeti tárgyak az iskolában csak *szemléltetésre* valók, nem pedig arra, hogy a gyermekben azt a művészeti érzéket ébressze, amit a művész vagy műértő érez.

Összefoglalva a mondottakat: a népiskola az írásbeli dolgozatok redukálása, jó világítás, a könyvek szép kiállítása és az iskolaszoba célszerű berendezése által gátolhatja a rövidlátóság tultengését. (Le Mang: Die Volksschule der Zukunft.)

* * *

A konferenciák hatásköre, mely Ausztriában már az 1869. népoktatási törvényben említve van, 1905-ben végleg rendezve lett. Eszerint a konferencia az összes pedagógiai és adminisztratív ügyek megbeszélésére és a tanítók továbbképzésére való. Itt mond a tanítótestület véleményt az iskolavezetőség által teendő jelentések, véleményadások, kimutatások és javaslatok fölött, itt beszélnek meg a hatósági rendeletek keresztülvitelét. A konferenciában felosztják a tananyagot, meghatározzák a vallási gyakorlatok helyét és idejét, megcsinálják az órarendeket, beosztják az újonnan beírt gyermekeket az egyes osztályokba. Itt határoznak afölött, vajjon a gyermek, ki eleget tett iskolakötelezettségének, tovább járhat-e és a hanyagul járó gyermeknek tovább kell-e járnia. Itt tanácskoznak a gyermekek felügyeletéről, az iskolarendről, az osztályozásról és a magasabb osztályba való fellépésről, taneszközök beszerzéséről és gyermekek kizárásáról. A tanítói konferencia meghatározza a tanítás idejének kezdetét és a szünidőket. Az iskola vezetője az elnök. Szavazási jog és tanácskozási ügyrend pontosan meg van határozva. Az iskola vezetője köteles a konferencia határozatait végrehajtani. De jogában áll, sőt köteles a végrehajtást oly esetekben megtagadni, midőn a határozat véleménye szerint ellentmond a szabályoknak vagy árt az iskola érdekének. Ily esetekben az iskolahatóság dönt. („Die deutsche Schule.“) Rózsa Ede.

T Á R C A

Körülésünk Tornalján, kirándulásunk Gömörországban.

„Óh természet, óh dicső természet,
Mely nyelv merne versenyezni véled?“
A természet minden paránya szédítően hatalmas alkotás és fenséges kolosszusai szerkezetük finomságában is csodaművek; de mester-remeke, melyben a végtelen nagyságából folyót, az önmagához méltót, Mindenségének tükörét teremtette meg: az agy és a szív.

Ahogy az Északkeleti Kör évenként szokta, úgy gyülekeztünk össze most is a nagy szünet kezdetén, hogy okuljunk, tanácskozzunk, hasznos eszmecseréket folytassunk, ügyes-bajos dolgainkat megbeszéljük és bizony — panaszkodjunk is. Mindezen célok elegendő tárgyaúl szolgálhatnának bármi nagy gyűlésnek. De mindezek lefolyásáról kellőképp beszámol a gyűlés jegyzőkönyve. Nem hivatalos, külön visszaemlékezéseimnek az adja meg a lét jogát, hogy mi nem épen csak a szokott sablónos célokért gyülekeztünk; ami Északkeleti Körünkben üdvös új irányzat fejlődött és meg is izmosodott már, mely méltó arra, hogy minden hasonló egyesület kövesse. Mi a fentírt célokon felül azért gyülekeztünk össze a kör területének évről-évre más-más vidékén, hogy megismerkedjünk egymással, meg a gyülekezési helységnek, környékének népével, vezető intelligenciájával, hogy kapcsolatot, kölcsönös

megbecsülést, őszinte megértést létesítsünk a tanítóság és a társadalom többi rétegei közt, egyesületünk és más tanítóegyesületek, a zsidó hitközség és más, a magyarságban testvér felekezetek között, hogy együttes kirándulásra menjünk, ahol emberi alkotásokon és a természet lélekemelő szépségein való okulás, azok csodálása közben, keblünk a legtisztább érzésekre felmagasztosuljon, hogy a szent munkának szorgalmában töltött hétköznapijai végére évenként bekövetkezzék egy, a mult szenvedéseket feledtető, eljövő küzdelmekre megifjító, legszentebb, nagy ünnep.

Ünnepeltünk. Béke szállt a szívekbe.

Jertek velem, hiveim, nemes Tornalja község kalászos tájira. Szedelőzködünk minél vidámabb zajjal Miskolcon a „Gömöri“ pályaudvaron. Már itt kitűnik, hogy bátran rám bízhatjátok magatokat, mert méltó társaságba vezetlek benneteket. — Bánrévén a szokásos zürzavarral átszállva, tovább robogunk. —

A tornaljai vasúti állomáson ünnepi feketében és a *Lengyel* Sándor által tolmácsolt baráti meleg „Isten hozott“-tal fogadtak bennünket. Bevonulunk a fellobogózott zsidó iskolába. Minden gyerekre jut egy tanító, hogy vezesse — nem a tudomány és erkölcs útjain, hanem Tornalja utcáin, szállásadó gazdáinkhoz. Az úti port leverve magunkról, a „Fehér ló“ felé tartottunk. Előbb, ki tányér-villa, ki pohár mellett ismerkedett, míg utóbb műélvezetben lett részünk. Az elmaradt hangverseny jövedelme helyébe ugyanis a mi lankadatlan pártfogónk, Dr. *Goldblatt* Géza orvos úr, gyűjteni kezdett egyesületünk céljaira. Ezzel összefüggésben *Weisz* J. Lipót közkívánatra énekelt, az ő ércesen csengő, szép bariton hangján. Majd *Strausz* N. úr furulya-virtuóz, gyönyörködtetett bennünket diszkrétan előkelő játékával. Végre az ifjuság táncrea perdült és dicséretesen kitartott hajnali 2 óráig.

Reggel templomba mentünk, onnan a gyűlésterembe. Az ország különböző vidékeiről összesereglett tanítóságot, amint a gyűlésteremben elhelyezkedett, igen találóan hasonlította az üdvözlő beszédek során nagyságos *Hevessy* Bertalan egy értékes mozaikhoz. Bár különböző természetű egyedekből alakult, együttesen gyönyörködtető és nagybecsű egészbe olvad.

Mi azonban tudjuk, hogy e terjedelmes, szép mozaiknak sajnálatos hézagai voltak. Kassa tüntetett a távollétével; Eperjesről sem jött el senki. Nélkülöztük továbbá azt a két erős egyéniséget, akik közül *Vitt* József azért nem jött el, mert *Lengyel* Samu Homonnán maradt; a homonnai *Lengyel* pedig azért nem jelent meg, amiérthogy *Vitt* József el nem jöhetett.

A gyűlés lefolyásáról szólva, nem akarom a jegyzőkönyvet elismételni, hanem a közönsége előtt hódolattal kell zászlómat meghajtanom. Illusztris vendégeink voltak — Tornalja színe-java — szép és nagy gyülekezet. Igazi minta-hallgatóság volt, amelyhez nem minden felolvasónak, nem minden tanácskozásnak lehet szerencséje. A gyűlés magas színvonalát ez az elejétől-végig nyugodtan figyelő, érdeklődő, rokonszenves közönség impozánsan fokozta.

Jól végzett munka érzetével telepedtünk a 69 terítékű közebed fehér asztalához. Mindjárt az első tál étel után megindult a felköszöntők színesen bugyborékoló folyása, mely bár hömpölygő áradattá növekedett később, szívesen hallgattuk. Elsőnek az új elnök, *Weisz* J. Lipót köszöntötte fel méltóképp a tornaljai izr. hitközséget és jelenlévő, nagyrabecsült vezetőit. Utána a titkár koccintott Tornalja nagyközség felvirágozásáért és érdemes előjáróiért. *Schlesinger* Armin a körünket jelenlétével mindvégig megtisztelő egyházi méltóságra, Gömörmegye ref. esperesére üritette pohárát. *Zollner* Albert a vármegye legelső emberei közül való *Hevessy* Bertalant éltette *Hevessy* Bertalan úr kerek szép beszédben köszönte meg a megtiszteltetést. Nagy tiszteletű *Csabay* Pál esperes úr bibliai vonatkozásokban gazdag beszédben fejtette ki, hogy a közömbösség sivatagján és az akadályok Jordánján átkelve, az emlékezés köveit rakja le egyesületünk diadalmas hódító útjában. *Krausz* Simon, miskolci iskola-igazgató, ügyesen köszöntette fel a Gömörmegyei Általános Tanítóegyletet és a Gömöri Ref. Tanítóegyletet és ez egyesületek jelenlévő érdemes elnökeit. *Szombaty* László, a Gömörmegyei Általános Tanítóegylet elnöke, az ő, mindnyájunk által ismert, kartársi meleg szívének egész bensőségével éltette az „*Orsz. Izr. Tanítóegyesületet*.“ Zajos tetszést arattak *Rosenberg* Jónás, izr. hitközségi elnöknek rövid, de velős szavai, melyekben a tornaljai izr. hitközséget egyesületünk pártoló tagjául jelentette be. *Mátrai* Jakab, zsolnai kartársunk, az Északnyugoti Kör testvéri üdvözlét tolmácsolta. De ki győzné elsorolni a szebbnél-szebb beszédeket és jókedvű felszólalásokat.

Felszabadulván a hangosabb jókedvnek zsilipjei, egyszer csak Dr. *Goldblatt* Géza úr, fellépteti *Baumhorn* Aranka kisasszonyt — szolnoki kartársunk leányát — hegedű- és ének-szereplésre. A művészi előadás frenetikus tapsot és igaz hatást ért el. Majd *Weisz* J. Lipót és *Littkey* György, tornaljai ref. kollega, keltek élvezetes versenyre kuruc nóták és magyar hallgatók eléneklésével. A multság vége az lett, hogy az előző esteli gyűjtéssel együtt összesen 90 koronát furulyáztak, hegedültek, énekeltek, művészkedtek össze Üdülő-telepünkre.

Délután fél öt óra volt, mikor felkerekedtünk, hogy az 1 órányira fekvő Sajó-Gömör történelmi nevezetességű várhegyét gyalog szerivel meglátogassuk. Sétánk minden baj nélkül esett meg, csak a tiszteletünkre megáradt patakon volt bajos az átkelés. Kerestünk valami istenes férfiút, vagy legalább egy sport-embert, aki Izrael népét átvezesse; akadt is ilyen. *Groszmann* Péter átugrotta — és mi követtük példáját.

Sajó-Gömör ritka szorgalmú, derék magyar lakói szemmel látható jólétnek örvendenek. A városka végében emelkedik — a tájék fölött uralkodva — a csonka kúp alakú várhegy. Tetejében büszkélkedett egykor igazságos Mátyás király várkastélya, melyben gyakran és örömet tartózkodott. A vár elpusztulása után kopáran meredt a hegy a község fölött mindaddig, míg id. *Bogár* Lajos lett a község tanítója. Ő az egész tetőt árnyékos fasorokkal ültette be, körsétányokat alakított, növény-kulturát varázsolt oda. Munkáját korára való tekintet nélkül ma is ifjui frissességgel folytatja, de nemcsak ott fönt, hanem bent a községben, a nép ielkében is. Azt mondom rá, amit előttem más is mondott már, hogy ilyen az igazi magyar minta-tanító, hogy ilyen tanítókat adjon e hazának a magyarok Istene. De hozzáteszem, hogy melléje olyan iskolaszéki elnököt és olyan községi előjáróságot is adjon, amilyen Sajó-Gömör községének van. Akkor az ottanihoz hasonló: jól nevelt, jómódú, megelégedett, holdog nép fog lakozni országunk terein.

Fönt a község érdemes jegyzője és bírása, a polgári iskola igazgatója és tanári kara fogadott bennünket magyar szivességgel. *Bogár* bátyánk vezetése mellett bejártuk a sétányokat. Elfogódott szívvel állottunk meg sejtelmes, méla visszaemlékezésben, midőn ama helyet járták lábaink, ahol a monda szerint dicső *Hollós* Mátyás kapával tanította a hatalmas főurakat a nép megbecsülésére. *Bogár* bácsi Mátyás-szobrot szeretne oda, e célra gyűjtést is folytat, egyelőre a szobor kisebbitett gipsz mintája áll ott. Kissé odább fehér asztal, csapravert sörös hordók és cigányzene várakoztak reánk. Táncnak való tér is van ott, melyet fiatalságunk azon sebtiben kipróbált. A késő esteli órák vetettek vissza bennünket tornaljai szállásunkra.

Korán reggel gőzösön utaztunk Dobsinára. Társaságunk ekkor mintegy 60 tagból állott, mert néhány kollégánknak közvetlen a gyűlés után haza kellett utaznia. Elmerültünk a mind regényesebbé váló tájék szemlélésébe. Jobboldalon szálegyenes jegenyék kettős fasora által szegélyezett pompás út; egészen közel mögötte, hosszú vonalban húzódó, változatos alakulatú, meredek bércfal. Ugyanaz, gerincével lefelé fordúlva jelenik meg a kanyargós folyónak csillogó tükrében. Balról hol keskenyebb, majd pázsitos szőnyeg közepett 3 nagyocska halastó; amott meg gyári telepek épületei. Így tűnnek fel és le a szaladó vonat mentén új meg új panorámák, míg csak azon nem vesszük észre magunkat, hogy megérkeztünk Dobsinára. Rögtön elindultunk a jeges barlanghoz, három festői-csoportban. Az egyik rész ugyanis hintókba, a másik csoport létrás szekerekre ült, harmadik volt a gyalog karaván. A létrások, kellő menyiségű rázatás után, rendes időre odaértek. A hintósok még előbb ott voltak, de semmi külön élvezetük nem lett. Mi gyalogosok olyan tapasztalt vezetőre tettünk szert, aki megfélekedzvé az ígéről: „járt utat a járatlanért el ne hagy!” egy erdő rengetegében szerencsésen eltévedt; mi pedig szintén tévelygő nyájává váltunk a nyomában. Mikor kettő helyett 4 órai út után a barlanghoz elvergődtünk, akkor már annyira sietős volt a helyzet, hogy ebédelésre sem jutott időnk. De csak egyelőre volt ennyi az eredmény. A barlang megtekintése után visszafelé tartva, kitűnő vezetőnk még inkább eltévedt és ekkor a vonatról is lemaradtunk, melyen társaságunk többi része Rozsnyóra utazott. Hogy így hoppon maradtunk, egyéb teendő hijján véstörvényszékké alakultunk a vezető elítélésére. Egyhangúlag elhatároztatott, hogy kitömetjük (t. i. a vezetőt) és a magas Alpok valamelyik svajci muzeumának ajándékozzuk. Végre mikor becsületszóval fogadta, hogy vezető szerepre többé nem vállalkozik, megkegyelmeztünk neki. Az egész napi bolyongás fáradtsága, az éhezés, a társaságtól elszakadás másszor bizonyosan morózussá tett volna bennün-

**

ket; de most annyi kelletlen kaland sem birt lehangolni, mert — láttuk a jégbarlangot és az odavezető úton, a sztracenai sziklavölgyet. Nem mondom, hogy elragadó, sem, hogy csodaszép; néma áhitatba merülve hallgatok felőle. Négy oly pontja volt kirándulásunknak, melyek csak klasszikus háttérét képezhetik jelen referálásomnak. Nagyszerűségük méreteivel tárgyam keretébe bele nem férnek; gyöngye is az én tollam akkora benyomások megírására; de meg olvasni arról nem elég látni kell azt.

Egyik a sztracenai völgy, a sziklák közt bujkáló Sztracena patakka és a sziklakapuval. Másik a jégbarlang, a maga 300 méter mély tömör jegével (amelyhez fogható jégtömeg egy darabban, a jeges tengeren kívül, másutt nem található) és fantasztikus alakzataival — itt a mérsékelt zóna alatt. Harmadik az Andrássy grófok ősfészke, Kraszna-Horka vára, a „löcsei fehér asszony“-ban szereplő tárgyaival és személyeivel, egyéb régiségeivel, a Franciska muzeummal és megszámlálhatatlan más érdekességeivel. Negyedik a Gr. Andrássy Dénes által építtetett mauzoleum, hol az ember nem tudja, mit bámuljon inkább: a környezet ékességét, az építészeti és szobrászati remekeket, a föld különböző részeiből összehordott mesés pompájú anyagot vagy a vagyont érő drágaságokat, az egésznek pazar fényű gyászos harmóniáját, avagy leginkább még azt a lángoló hitvesi hűséget, melynek kegyeletes forrásából mindez fakadt.

Egyelőre azonban még csak az előbbi kettőt láttuk; Dobsinán rekedvén, kérdés volt, hogyan jutunk tovább a többihez. Fogadtunk 2 hintót Rozsnyóra, öt-ötven helyezkedtünk el egyben, mert kerek tizen voltunk. De az úton többször meg kellett állanunk üléshelyet cserélni, mert a rozoga bérkocsinak minduntalan leült az az oldala, melyre az elnöki tekintély nehezedett, nyomván ő személyiségének testi súlya 90 kg-ot. Így utazik az ember szép Magyarhonban, ha világhírű ritkaságokat akar megtekinteni. És még csodálkozzunk, ha természeti kincseinkről nem vesz tudomást a külföld. Ha más országnak volna ilyen dobsinai jégbarlangja, ahhoz bizonyosan gyors-, meg fogaskerekű gőzösök közlekednének.

Éjfél tájban érkeztünk Rozsnyóra, a csinos püspöki városba. Fölkutattuk társaink szállóhelyét és fölvertük pihenésükből, hogy viszontlátásunkon örvendezhesenek, hátha elveszettnek sirattak már bennünket.

Reggel megnéztük a krasznahorkai várat és mauzoleumot. Délben az ebédnél már megkezdődött az érzékeny búcsúzkodás. Azután útra kerekedtünk kirándulásunk végső állomása, Csiz fürdő felé. Ott ifj. *Pazár* dr. úr fogadott bennünket szívélyesen és kalauzolt az egész fürdőtelepen, mindent szakavatottan megmagyarázva. Meggyőződöttünk arról, hogy Csiz fürdő külső csinoságban, és komfort dolgában is rohamosan emelkedik. Megtekintettük az orsz. tanítói árvaházak apró betegeinek gondos felügyelet alatt álló telepét is. Végre kitűnő vacsorával vendégeltek meg bennünket, melynek végeztével fájdalmasan hangzott fel minden ajkon az „Isten hozzád“, „Isten veled!“

Néhány napi együttlétünk alatt az együvé tartozás rokoni szálai szövődtek közöttünk. Bizony nehéz szívvel ment az elválás!... Azzal a kölcsönös ígérettel könnyítettünk kedélyükön, hogy jövőre ismét találkozunk, hogy világért sem fog egyikünk is távol maradni a kartársi szeretkezésnek ezen gyönyörű ünnepnapjairól. Széjjelmentünk a szélrózsa minden irányába azzal a nemes fogadkozással, hogy barátok leszünk a küzdelemben, egyek az összetartásban, testvérek maradunk hivatásunk szent eszméjében.

Miskolc.

Vadas Ábrahám.

EGYESÜLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv.

Fölvétetett az Orsz. Izr. Tanítóegyesület „Északkeleti Körének“ 1908. évi július hó 6-án, Tornalján tartott közgyűlésén.

Jelen voltak: Schlesinger Ármin elnök, Miskolc, Lövy Mór társelnök, Igló és Weisz J. Lipót jegyző, Miskolc.

a) *Tanítók:* Baumhorn Ede Szolnok, Biedermann Adolf Eger, Braunfeld Mór Ungvár, Fürth Jenő Tornalja, Gárdos Mór Sátoraljaujhely, Groszmann Péter Miskolc, Gruber Jenő Sátoraljaujhely, Gyarmati Róza Miskolc, Gyarmati

Samu Miskolc, Hirschl Fanny Miskolc, Holländer Jakab Putnok, Horovitz Hermin Miskolc, Horovitz Mór Ungvár, Klein Éliás Pásztó, Klein Hermann Putnok, Kohn Bernát Zimony, Kramer Samu Szendrő, Krausz Simon Miskolc, Kuti Piroska Miskolc, Lebovics Izsák Liszka, Lengyel Erzsébet Miskolc, Lengyel Sándor, Tornalja, Letényi Ármin Varannó, Lukács Sándor Tolcsva, Mannheim Sámuel Apc, Margittai Eszter Eger, Margittai Jakab Füzesabony, Mátrai Jakab Zsolna, Pileer Bernát Edelény, Schlesinger Benő Igló, Schönbrunn Márk Miskolc, Schwarz Lipót Ózd, Singer Mátyás Nagymihály, Strausz Emil Miskolc, Vadas Ábrahám Miskolc, Vajda Malvin Putnok, Váradi József Gyöngyös, Weisz Dávid Mágócs, Zollner Albert Miskolc, Züszmann Éliás Jolsva.

b) *Vendégek*: Balázs Sándor állomásfőnök, Baumhorn Mariska Szolnok, Blitz Géza iskolaszéki elnök, Blechner Mór, Csabay Pál ref. lelkész, esperes, Deutsch Herman, Deutsch Mór, Deutsch Vilmos, Facsinay István városi jegyző, Dr. Fazekas Dezső ügyvéd, dr. Ferderber Jakab ügyvéd, Friedmann Hermann, Fuchs Bertalan, Gárdos Ilona Sátoraljaujhely, Gestettner Salamon, Glatter Mór, Glatter László, dr. Goldblatt Géza orvos, Goldblatt Mariska, Groszmann Gizella és Groszmann Paula Miskolc, Hevessy Bertalan nagybirtokos, Horváth Rezső Budapest, Keleti Ármin, Keleti Jakab, Kellert Etelka, Kellert Mátyás, Klein Adolf, Klein FABIÁN, Kuti Adél Miskolc, Lefkovics Ferenc, Lenkey Ármin, Littkey György ev. ref. tanító, Makkay Emil, Mohács István áll. iskolai ig.-tanító Cibakháza, Neumann Manó, Reichmann József, Reinitz Mór, Rosenberg Jónás hitközségi elnök, Rosenberg Vilmos, Rothmann Ignác, Schlesinger Benőné Igló, Schönbrunn Márkné Miskolc, Sipos Károly, Stefanyik Róbert róm. kath. tanító, Szombathy László, a gömörmegyei általános tanító-egyesület elnöke, Szombathy Pál, a gömörmegyei ref. tanítóegyesület elnöke, Váradi Mariska, Varga Boldizsár bíró és Weisz Mihály.

1. Miután a jelenvoltak a Himnuszt állva elénekelték, *Schlesinger Ármin* körelnök a körülést lendületes és nagyhatású beszéddel megnyitja. Ebben kiemeli a tanítók nagy idealizmusát, kik egy hosszú év fárasztó munkája után pihenés helyett itt új és komoly munkára gyűltek össze, kiket mostoha helyzetök és silány fizetésök dacára egy cél lelkesít, egy ideál hevít: a nemzeti szellem terjesztése, a valláserkölcsei nevelés fejlesztése, a kultúra emelése. A tanítónak ugymond, csak fekete kenyér jut, de jól esik a magyar zsidó tanítónak ez is, mert a haza véráztatta rögéből sarjadzott búzából készül. Telve van a zsidó tanítónak a szíve szeretettel és ebben leli a zsidó iskola, a zsidó tanító varázsának, nagy eredményeinek és sikereinek a magyarázatát, mert szeretettel szeretetet vált ki az egyszerű gyermekesemete lelkéből. Büszkén mutat rá a zsidó iskola magyar voltára, mert nincs széles e hazában, Kárpátoktól Adriáig, zsidó iskola, még nemzeti vidéken sem, hol nem magyar szó csendül meg, hol nem zengzetes magyar nyelven folyik a tanítás.

Szíve egész hevével üdvözli a messze vidékekről egybegyűlt kartársákat és vendégeket, kiemelve ezek között az izr. hitközség képviselőjében megjelent *Rosenberg Jónás* hitközségi és *Blitz Géza* iskolaszéki elnököt, nagytiszteletű *Csabay Pál* esperest, nagyságos *Hevessy Bertalan* urat, a város képviselőjében megjelent *Varga Boldizsár* bírót és *Facsinay István* jegyzőt. A jegyzőkönyv vezetésére fölkeri *Weisz J.* Lipót titkárt, hitelesítésére pedig *Schönbrunn Márk* és *Zollner Albert* tanítókat.

Rosenberg Jónás hitk. elnök üdvözli a tanítókat azon ünnepélyes kijelentés kapcsán, hogy nagy örömeire szolgál és különös megtiszteltetésnek veszik, hogy a gyűlés helyéül Tornalját választották. A jószágos Ég áldását kéri a tanítók tanácskozására, hogy az a hit megszilárdítására és a vallás fejlesztésére szolgáljon. A zsoltárossal végzi szavait: „Kik Isten nevében jönnek, az ő házából áldólag üdvözöljük Önöket.”

Blitz Géza az iskolaszék üdvözlétet tolmácsolja. Összehasonlítja a tanítótság sorsát a zsidó népével. A régi zsidóknak világtörténeti missziójuk volt. Magasztos hivatásuk volt a népeket kivezetni a bálványimádás posványából és az egységes isteni eszmét hirdetni. És mi volt a jutalmuk? Évezredekön keresztül rabszolgaságot szenvedtek, gúny és megvetés tárgyai voltak, üldöztek, megalázták, és meggyalázták őket. Épp így vannak a tanítók is. Ők a tudomány úttörői, a műveltség terjesztői. A legujabb időkig inség és nyomor jutott osztályrészökül, lenézték és megvetették őket. De a fény, mit a tudomány fáklyájával gyújtottak, többé el nem homályosítható és aki a tanító ellen van, az a haladás ellen van. Szívélyesen üdvözli a tanítókat és biztosítja őket, hogy a község tagjai minden erejükből azon lesznek, hogy e városban jól érezzék magukat.

Csabay Pál esperes az ev. ref. egyház nevében üdvözli a körülést. Midőn a nevelésügy kiváló munkásai — ugymond — összegyűlnek, hogy pihe-nés helyett tanácskozzanak, eszmét cseréljenek a hazai oktatás, nevelésügy előbbrevitele dolgában, akkor nem csupán az izr. hitközség ünnepel, hanem minden magyar ember lelkében az öröm tüze gyulad fel. Itt is meggyőződött, hogy a zsidó tanítók a nemzeti műveltségért lelkesednek és hogy a tudás fegyvereivel küzdenek, hogy a mi édes magyar hazánkat a kultura ama magas fokára emeljék, hogy oda állhasson a művelt nyugati államok mellé, hogy ne nevezhessenek minket barbároknak. Kívánja, hogy Isten áldása vezérelje a tanítókat.

Hevessy Bertalan Tornalja művelt közönségének és társadalmának üdvözlétet tolmácsolja. Egy mozaik képet lát maga előtt drága és ékes kövekből összerakva. A művészet teszi becsessé, mely azt összetartja. Minden tanító ily drágakő. Kívánja, hogy ez a becses ereklye harmonikus legyen a haza boldogítására és fölvirágoztatására.

Szombathy László a gömörmegeyi ált. tanítóegyesület nevében köszönti a zsidó tanítókat azon alkalomból, hogy e 100 bércü megyében tartják gyűlésüket. Nem az udvariasság szól belőle, hanem a pályatársak ama közös eszménye, melyért mindegyiknek dobog a keble és ez a hazaszeretet. A zsidó tanítók okos, lelkes zászlólobogtatása dísz az ország tanítótságának.

Facsinay István jegyző a község előljáróságának nevében, id. *Szombathy Pál* a gömöri ev. ref. tanítóegylet nevében melegen üdvözlik a körülést.

2. Elnök indítványozza, hogy a múlt ülés jegyzőkönyvét, miután azt az Értesítőtől ismerik, tekintsék felolvasottnak. Ehhez a gyűlés hozzájárul és miután észrevételt ez ellen senki sem tesz, elnök azt hitelesítettnek nyilvánítja.

3. *Biedermann Adolf* egri tanító, felolvassa értekezését „*A zsidó iskola hivatása és fontossága felekezetünk szolgálatában*“ címmel. Ebben vázolja a zsidó iskola munkásságát, eredményeit és sikereit a haza és kultura szolgálatában. Fejtegetései során rátér aztán a zsidó iskola magas hivatására a valláserkölcsei nevelés terén. Ezzel kapcsolatban az ó- és új testamentomból vett idézetekkel bizonyítja a zsidó vallás fenségét és magas etikáját. Végre odakonkludál, hogy a zsidó iskolát, mely a tanügyi kormány legmagasabb elismerése mellett minden irányban a legdicséretesebb módon teljesíti kötelességét, meg kell menteni a pusztulás veszedelmétől.

Gárdos Mór indítványára a gyűlés köszönetet szavaz értekezőnek nagy tudásra valló, rajongó lelkesedéssel megírt, a zsidóságot glorifikáló eme élvezetes előadásáért és egyben föl hívja az előadásra az Értesítő szerkesztőjének figyelmét.

4. *Vadas Ábrahám* felolvasást tart „*a tanítói javadalomról és a nyugdíjtörvény revíziójáról.*“ Gúnyoros modorban és sok keserűséggel ostromozza az új fizetésrendezés hibáit és a nyugdíjtörvény visszasságait. Tömörülésre,

együttes munkára szólítja fel az ország 30.000 tanítóját, hogy a türhetetlen helyzeten javítson és a fenforgó bajokat megszüntesse. Különösen az 1910-ig nyújtott latitud ellen kel ki, melyet így határoz meg: Mit adtak most? Törvényes biztatást és jogot az iskolafentartóknak arra, hogy ne adjanak most semmit, ha nekik így tetszik. Pedig legtöbbször így tetszik nekik. Végül a következő *határozati javaslatot* nyújtja be:

Határozati javaslat.

Az „Országos Izraelita Tanítóegyesület“ Északkeleti Köre ezen mai üléséből kifolyólag, határozatilag fölkéri az egyesület központját, hogy az ország összes tanítóegyesületeivel érintkezésbe lépve, minden megengedhető mód és eszköz alkalmazásával küzdjön a következő jogos és méltányos kívánalmaink megvalósításáért:

A) Javadalom tekintetében.

1. Mindazon iskolafentartók, kik tanítóik fizetésének rendezését az 1907. évi XXVII. tc. alapján még eddig nem foganatosították, sürgősen szoríttassanak rá az illetékes hatóságok által *a tanító felszólamlása nélkül* is, hogy a fizetésrendezést haladék nélkül eszközöljék, vagy pedig arra való képtelenségüket az érdekelt tanítók jelenlétében és meghallgatása mellett igazolják a hatóságnál.

2. Minden egyes tanítói állásnak az 1893. évi XXVI. tc. alapján országszerte hivatalos hitelességgel megállapított javadalma *a tanító személyének változása esetén* is csonkítatlanul fentartandó; ahol a hatóság ily csonkítás megtörténtéről tudomást nyer, ott a javadalom eredeti, teljes összegét sürgősen állíttassa vissza, ha az a törvényes minimumon fölül is van.

3. Az 1907. évi XXVI. és XXVII. tc.-ek azon rendelkezését, mellyel a XI. fizetési osztály tisztviselőinek járó lakáspénzben a tanítókat is részesíti, a magas államkormány abban is érvényesítse, hogy ama fizetési osztály tisztviselőinek lakáspénz-emelésével a tanítók lakáspénzét is azokéval egyformán emelje.

B) A nyugdíjtörvény revíziója tekintetében.

1. A szolgálati idő 34, illetve a szolgálati időnek a 20. életévtől számításával 35 évre szállíttassék le; a korhatár az 55. életévre.

2. Amely tanítási évből legalább 5 hónapot töltött a tanító rendes állásban, az az év nyugdíjügyekben teljes évnek számíttassék és a szolgálat arra az évre nézve ne legyen megszakítottnak tekinthető.

3. A nyugdíjképesség kezdődjék — mint eddig — 10 szolgálati év után; de a tanító elhalálása esetén özvegye és árvái 10 éven alúl lévő szolgálat alapján is részesüljenek a rendes özvegyi segély, illetve gyámpénz annyiszor 10°/_o-ában állandó évi járadékul, ahány évi beszámítható szolgálat volt az elhalt tanítónak.

4. A nyugdíjba beszámítható fizetésnek 2000 kor.-jáig az özvegyi segélypénz 50°/_o legyen, azon fölül 25°/_o.

5. Az árvák gyámpénze fejenként évi 240 kor.-nál kevesebb ne lehessen és ezen összeget a gyermekek nagyobb számánál maximális határ ne korlátozza. A gyámpénz a betöltött 20. életévig adassék.

6. Az állam annyival járuljon évenként az orsz. tanítói nyugdíjalaphoz, amennyi szükséges ahhoz, hogy a tanítószág által kívánt méltányos reformoknak az alap teljesítő képessége ne képezze akadályát.

7. Az orsz. tanítói nyugdíjalap kezelő-bizottságában a tanítószágnak saját kebeléből választott képviselői is helyet foglaljanak.

8. A korosabb tanítóknak az 1893. év előtt töltött szolgálatukért elveszített korpótlékai a nyugdíjaztatásnál számíttassanak be olyképen, mintha azokat a korpótlékokat valósággal élveznék.

E határozathoz hozzászólva, *Gárdos Mór* a következő indítványokat teszi:

1. Azokról is történjék gondoskodás, kik mint okleveles tanítók nevelősködtek, ezeknek is adassék meg a jog, hogy a nyugdíjintézetbe fölvetessék magukat.
2. A nyugdíjintézetbe való fölvetel minden körülmények között a tanítói állás elfoglalásakor, tekintet nélkül a korra, eszközöltessék, mert igazságtalan dolog, hogy csak 21 éves korban lehet oda belépni, holott némelyik tanító már 19 éves korban szerez oklevelet és így a nyugdíjképességre nézve 2 évet veszít.
3. A határozattal szemben azt indítványozza, hogy ne csak 5 hónap vétessék 1 évnek, hanem a megkezdett év, még ha csak 1—2 nap is az.

Lövy Mór szerint a lakbért is be kellene számítani a nyugdíjba, mert a puszta fizetés, illetőleg nyugdíj, még ha az teljes is, oly csekély, hogy abból megélni alig lehet, lakásra abból éppenséggel nem telik, már pedig a nyugdíjas tanítónak is csak kell valahol laknia.

Mátrai Jakab azt ajánlja, hogy igyekezzünk a magyar közigazgatás fejeit, a főispánokat ügyünknek megnyerni és akkor, mint azt a trencsénmegyei tanítók példája mutatja, minden jogos kívánság teljesülését remélhetjük. Magyarországon ugyanis bármiféle téren nem az alsó rétegek kívánságai teljesednek, nálunk nincs meg az a természetes fejlődés, hogy minden jó ügy, miként a növény, szilárd talajból szí táplálékot, hanem felülről diktálnak, felülről boldogítják a népet a különböző törvényekkel.

Horovitz Mór indítványozza, hogy a hitoktatók is vétessenek fel a nyugdíjintézetbe.

Lebovics I. Gárdos javaslatának kiegészítéseképpen indítványozza, hogy nyilvános iskolánál működött, de az iskola megszűnése miatt állást vesztett és önhibáján kívül nevelősködésre utalt tanítónak nevelősködéssel töltött évei is beszámíttassanak a nyugdíjba.

Vadas Ábrahám záróbeszéde után a körülés elfogadja az eredeti határozati javaslatot az összes indítványok mellőzésével. Egyben előadónak nagy gonddal megírt, a tanítók jaját-baját érdekesen és élvezetesen tárgyaló felolvasásáért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

5. *Braunfeld Mór* elmondja a következő két, írásban is beadott indítványát:

1. Országos mozgalom indítandó az iránt, hogy a nyugdíjrevízió megtörténjék.
2. Kérjük a nm. vallás- és közokt. ügyi minisztert, hogy a nyugdíjrevízió tárgyában benyújtandó törvényjavaslatot 6 hónappal a benyújtás előtt hozzászólás végett a tanitóság tudomására hozza.

A körülés az indítványokat elfogadja.

6. Elnök jelenti, hogy a 3. előadás a most vett távirati értesítés szerint az előadó betegsége miatt elmarad. Sajnálattal tudomásul szolgál.

7. 10 percnyi szünet után elnök jelenti, hogy a központ 2 sürgönyben jelezte a képviseltetést; most egy 3-ikban arról értesíti, hogy külső körülmények folytán nem jöhetett senki a központból, mely tehát írásban üdvözli a körülésen összegyűlt kartársakat és sikert kíván munkájukhoz.

Elnök indítványára a körülés sajnálattal vette tudomásul, hogy a központi vezetőség akadályozva van a mai örömnapon velünk ünnepelni és egyszersmind elhatározza, hogy szeretetének és nagyrabecsülésének az egyesületi elnök urral szemben kifejezést adandó, őt táviratban üdvözöli.

8. Jegyző jelenti, hogy a következő tanítók jelentkeztek az Orsz. IZR. Tanítóegyesületbe rendes tagként való fölvetelre. 1. *Gyenes Zsigmond* Tolcsva, 2. *Singer Mátyás* áll. tanító Nagymihály. 3. *Trencsényi Adolf* hitoktató Tolcsva és *Vajda Malvin* Putnok.

Örvendetes tudomásul szolgál és a körelnökség megbízást nyer ezek belépésének a központnál való közvetítésére.

9. Jegyző jelenti, hogy a következő hitközségek segélyezték tanítóikat

utiköltséggel: Igló, Miskolc, Nagymihályi áll. el. iskolai tantestület, Olaszliszka, Szendrő, Saujhely és Tolcsva.

Az ülés e jelentést örömmel veszi tudomásul és nevezett hitközségeknek, ill. tantestületnek köszönetet szavaz.

10. Jegyző jelenti, hogy a Kört az ülés alkalmából sürgönyileg üdvözltek: *Alexander* Vilmos orth. iskolaszéki elnök Saujhely, *Fischer* Lipót igazgató-tanító Liptószentmiklós, *Klingenberg* Jakab, a Pécsvidéki Kör elnöke Pécs, *Schichtancz* Armin Bpest a Központ nevében és *Klein* Gyuláné Lócse; levélben az Alföldi Fiókkör nevében *Kúti* elnök és *Lippe* jegyző, dr. *Klein* József főrabbi Kassa, *Knopfler* Sándor tiszteletbeli elnök Sa.-ujhely, *Lengyel* Samu Homonna, *Szilágyi* Nándor társelnök Kassa és dr. *Weiskopf* Arthur főrabbi Rozsnyó

11. Elnök köszönetet mond azon szép szavakért, melyek a mai közgyűlésen elhangzottak, az izr. hitközségnek, városi előjáráságnak, a testületek képviselőinek, az előadóknak, a példás türelmet és figyelmet tanúsított vendégeknek és általában mindazoknak, kik a mai ülés fényéhez és sikeréhez hozzájárultak. Előadja aztán, hogy nyugalomba vonul és ezért kénytelen megválni elnöki tisztségétől. Köszönetet mond a Kör tagjainak az éveken keresztül részükről tapasztalt jóindulat és kitüntető bizalomért és midőn most elnöki megbizását a Körnek visszaszármaztatja, kéri a társelnököt, foglalja el az elnöki széket és intézkedjék az új elnök választása iránt.

Lőwy Mór meleg szavakban emlékezik meg ama nagy és elévülhetetlen érdemeiről, melyeket *Schlesinger* Armin a Kör megalapítása és felvirágoztatása körül szerzett. Felszólítására a Kör hálájának és szeretetének fölállással és lelkes éljenzéssel ad kifejezést, *Schönbrunn* Márk indítványára pedig tiszteletbeli elnöknek választja meg és hozzájárul *Krausz* Simon azon indítványához, hogy a Központi Elnökség felkérendő, hogy lelépő elnökünknek nemcsak a Kör, de az egyesület irányában is szerzett érdemeiért az egyesület elismerését illő formában juttassa kifejezésre.

12. *Lőwy* Mór méltatva azon munkásságot, melyet *Weisz* J. Lipót mint titkár, a Kör érdekében kifejtett, továbbá azon szeretetet és tiszteletet, melyet a Kör tagjai között kivívott, ajánlja őt elnöknek, már csak azért is, hogy az előléptetés elve érvényesüljön, titkárnak pedig *Vadas* Ábrahámot, mint törekvő, munkaszerető egyént, mire *Weisz* J. Lipót elnöknek és *Vadas* Ábrahám titkárnak egyhangúlag megválasztatnak.

13. *Weisz* J. Lipót az elnöki széket elfoglalván, előadja, hogy tudatában van az elnöki tisztség méltó betöltéséhez szükséges képességek hiányának és érzi az ily kiváló megtiszteltetés alapjául szolgáló érdemekben való szegénységét, de elvállalta az elnöki tisztséget ama nagy szereteténél fogva, melyet a Kör és egyesületünk iránt érez. A bizalom egyhangu megnyilatkozása előtt meghajolva, megköszöni azt és igéri, hogy minden tehetségét a Kör javára fogja fordítani, minden erejét annak felvirágoztatásában fogja kifejteni, hogy ama nivón megmaradjon, melyre elődje emelte.

Egyuttal meghatottan Isten hozzád-ot mond elődjének, kivel együtt állt a Kör bölcsőjénél, ápolgatva, gondozva és fejlesztve a Körnek eleinte gyönges csemetéjét, míg az a továbbképzés, szórakozás, a kartársi szeretet és barátság enyhületet nyújtó mostani terebélyes fájává növekedett. Kéri, legyen továbbra is a Kör vezetője, irányítója, éltető lelke.

14. *Weisz* J. Lipót elnök, a Kör nevében köszönetet mond *Lengyel* Sándor tornaljai tanítónak odaadó fáradozásáért és lelkes buzgalmaért, melyet úgy erkölcsi, mint anyagi siker tekintetében méltán az előbbiekhöz sorakozó ezen gyűlés előkészítésében és rendezésében kifejtett. Az elismerés és hála annál nagyobb mértékben jár ki neki ezért, mert hiszen az egyesületnek nem is tagja és csupán kollegiális jó szívére hallgatott, midőn a gyűlésrendezés nehéz és fáradságos munkájára vállalkozott.

15. Elnök végül köszönetet mond Tornalja derék, vendégszerető közönségének. A jelenlevők erre rázendítenek a Szózatra és ennek elhangzása után elnök az ülést berekeszti.

Weisz J. Lipót,
k. jegyző.

Schlesinger Armin,
k. elnök.

Hitelesíti:
Zollner Albert.

1908. június 30-dikától július 25-ig befolyt tagdíjak és gyűjtések kimutatása.

a) Pártoló tagdíjak:

Chevra Kadisa, Liptó-Szent-Miklós	kor.
—	10.—

b) Rendes tagdíjak:

	hátr. kor.	1908 kor.		hátr. kor.	1908 kor.
Darvas Samu, Ó-Becse	—	4.—	Pick Jakab, L.-Szt.-Miklós	16*	—
Duxler Lajos, Szentgotthard	4.—	—	Rosenberg Sal., Mátészalka	4.—	—
Erdélyi Sándor, Galgóc	—	8.—	Szabó Lipót, Arad	—	4.—
Klein Lipót, Vágújhely	—	8.—	Szatmári Jakab, Entradam	—	4.—
Lendvai Fülöp, Kismarton	3.—	2.—	Összesen	27.—	30.—

*Utánfizetés.

c) Gyűjtés az árva-alap javára:

Fejér Lipót és Vámos Ede gyűjtése, Szécseny	kor.
—	4.30
Lendvai Fülöp, Kismarton, adomány	2.—
Összesen	6.30

d) Gyűjtés az Üdülő-telep javára:

Erdélyi Sándor, Galgóc, rendes tagdíj 5. r.	kor.
—	2.—
Lendvai Fülöp, Kismarton, rendes tagdíj 5. r.	2.—
Összesen	4.—

Budapesten, 1908. július 25-én.

Győri Adolf
egyesületi pénztáros.

Meghívó.

Az Országos Izr. Tanítóegyesület Baranya-, Somogy- és Tolnavármegyére terjedő körének

1908. augusztus 10-én Marcaliban az izr. hitközség tanácstermében tartandó

ülésére

tiszteletteljesen meghívja

AZ ELNÖKSÉG.

Napirend:

1. Megnyitó beszéd.

2. A községi és felekezeti tanítók illetményeiről és jogviszonyairól, valamint az ingyenes népoktatásról szóló törvény érvényesülése a zsidó hitközségekben. Előadó: Löbl Lipót, Marcali.

3. A zsidó iskolák állapota a XIX. században és fontos feladatai a XX. században. Előadó: *Mandl* Bernát, Budapest.

4. Osztályozás a népiskolában. Előadó: *Biró* Samu, Budapest.

5. Mezőgazdasági oktatás hitfelekezeti iskoláinkban. Előadó: *Lantos* Simon, Dunaföldvár.

6. Tisztujítás.

7. Indítványok.

Tájékoztatásul :

Vasárnap, aug. 9-én, d. u. 4 és 5 órakor: Megérkezés Balaton-Berényben. Este 7 órakor: Ismerkedés az Armut-telepen (B.-Berényben). Este 9 órakor: Hangverseny (művészestély) az „Üdülő-telep“ javára.

Hétfő, augusztus 10-én délelőtt 9 órakor: Az Üdülő-telep telkének megtekintése. Délelőtt 10 órakor: Testületi kivonulás *Róder* Adolf sirjához. Délután 1 órakor: Indulás Marcaliba. Délután fél 3 órakor: Ünnepeles istentisztelet. Délután 3 órakor: Közgyűlés. Este 7 órakor: Közös vacsora.

Kedd, augusztus 11-én délelőtt 9 órakor: Kirándulás Keszthelyre és Hévízre.

Ingyenlakás végett sziveskedjenek a t. tagtárs urak, a személyek száma megjelölésével, *Biró* Samu kollega urhoz Balaton-Berényben fordulni.

Klingenberg Jakob
körelnök.

Dőri S. Zsigmond.

Fájdalmas megdöbbenéssel értesültünk arról, hogy *Dőri S. Zsigmond* július hó 11.-én hosszas szenvedés után elhunyt. A kegyetlen párka egy ifjú és értékes élet fonalát metszette ketté. *Dőri* mindössze 37 évet élt, de ez a rövid élet a komoly munka küzdőtere volt. Mint atyátlan-anyátlan árva a pesti zsidó árvaház védőszárnyai alatt nevelkedett fel. Puer sudavit et alsit, gyermekkorában sokat nélkülözött és szenvedett, a mellett szorgalmasan tanult és kötelességét híven teljesítette. Az alsó gimnázium bevégeztével pályát választott: tanító lett belőle. Kitűnő oklevéllel a kezében vidékre került, először egy kis falucskába, azután egy nagyobb városba. De ambíciója egyre sarkalta, polgári iskolai képesítést szerzett és végre felkerült a fővárosba. Itt, a tanügyi élet középpontjában, műveltebb társai ösztönzésére az elméleti pedagógia felé fordította figyelmét. Hajlama és olvasmányai lassan-lassan ama fejledező tudomány felé vonzották, mely a gyermek lelki életének jelenségeit új, kísérleti alapon vizsgálja. E tudománynak ő lett nálunk első vulgarizátora, sőt részben alkotó munkása. Egyre-másra írta lapunkba tanulságos cikkeit, amelyekben némi áradozó bőbeszédűséggel, de a mellett a vérbeli tudós erős hitével hirdette amaz elveket és törekvéseket, melyeket a modern kísérleti pedagógia írt zászlajára. Tudományos munkásságának megítélésére — érzem — nem vagyok hivatott; de azt laikus létemre is tisztán látom, hogy írásait mindig nemes ambíció sugalmazta, lelkiismeretesség alapozta meg és a törekvések egysége kapcsolta össze. Tudtuk róla mindnyájan, hogy ez az ember összeforrott tudományos elveivel, hogy fölesküdt tanítványa volt mestereinek, akiknek minden művét falánk mohósággal nyelte magába. Abban is ráütött tanítóira, a német tudósokra, hogy belőle is hiányzott amaz esztétikai érzék

és iskolázottság, mely a belső forma és a stílus artisztikus finomságait a tárgyalás alaposágával és komolyságával össze tudja egyeztetni. Lehet különben, hogy ebbeli fogyatkozása már ama lázas munkásság rovására esik, melynek türelmetlensége és fáradhatlansága annyira szokatlan volt, hogy sokak szemében szinte betegesnek tetszett.

Irodalmi munkássága mellett, mely nevét az ország határán túl is ismertté tette, méltó hálánkra és a megörökítésre ama tevékenysége is, melyet központi választmányunkban immár 6 év óta kifejtett. Mindig meleg érdeklődés buzogott benne egyesületünk élete, mozgalmi, törekvései iránt. Valami naiv lelkesedés dobogtatta meg szivét, valahányszor a felekezeti tanügy nagy kérdéseiről, vagy vitális érdekeiről beszélt. Mint központi választmányunk tagja és pedagógiai bizottságának előadója, sok fontos ügynek felvetésében, megvitatásában és megvalósításában vett részt. Valósággal vezető alakja volt választmányunknak, aki a maga meggyőződéseért mindig nagy energiával szállott sikra. Jó debatternek tartották, aki dialektikájának és nyelvi készségének fogyatkozásait temperamentuma tüzevel tudta pótolni. Egyesületünk választmánya nehezen fogja nélkülözni az ő avatott, buzgó és eredményes munkásságát.

A pesti zsidó árvaház polgári iskolája lelkiismeretes, képzett tanárát veszítette benne, kollegái pedig igazi jóbarátot, akinek magas, szikár alakja és érdekes feje nap-nap után feltűnt az Angol kávéház ismeretes törzsasztalánál.

Dőri S. Zsigmond a tudományos irodalom mezején, a pedagógiai közélet forumán, a társadalmi és magánéletben egyaránt sajátos és érdekes egyéniséget revellált. Jellemének uralkodó vonása amaz atavisztikus zsidó szívósság, mely fajunkat annyi századéven át éltette és fentartotta. Magyarán szólva, kemény legény volt, az egész emberek ama fajtájából, akik megszokták, hogy mindig a maguk lábán járjanak és amijök van, maguknak köszönhetik. Az ilyen emberek ismerik a maguk értékét, önérzetesek s egyben érzékenyek, hiszen a nemes érzékenység az önérzetnek csak passzív formája. Szeretett dolgozni, voltak ambíciói, tervei, álmai; merész tekintete előtt kecsesítő és szép perspectiva nyílott. De a halál lefogta szemét és nyugtalan elméjét örök mozdulatlanúságra kényszerítette. Meghatottan szemléljük élete tragikumát, a fájdalom könnye hull szemünkből s az emberi sors forgandóságáról elmélkedünk.

Dr. Szegő Arnold.

* * *

Dőri S. Zsigmond élete történetét és irodalmi munkásságát a következőkben ismertetjük:

Született Budapesten 1871-ben. Szüleit korán elveszítvén, alig 7 éves korában a pesti izr. hitk. fiúárvaházának növendéke lett. Szorgalmas, törekvő fiú volt, aki az elemi iskolát s a gimnázium négy alsó osztályát jeles eredménnyel végezte el. Ezután az Orsz. Izr. Tanítóképző intézetbe lépett, ahol négy év múltán kitűnő oklevelet nyert. Első állomása Bács-Topolya volt, ott meg is nősült, majd néhány év múlva Nagy-Becskerekre került. Itt minden szabad idejét arra fordította, hogy a polgári iskolai tanári oklevelet megszeresse. Célját végre elérte s a szerencse abban is kedvezett neki, hogy a pesti izr. fiúárvaház először tanítónak, majd később polgári iskolájához tanárnak hívta meg. Kilenc évig állott ez intézet szolgálatában, mindig híven teljesítvén kötelességét. Anyagi helyzete javultával, az irodalmi és tudományos élet középpontjában ambíciója is szárnyra kapott. Olvasgatni, tanulni, végre írogatni kezdett. Lapunk megnyitotta hasábjait a komoly készületségű fiatal ember előtt s ezzel munkakedvét jelentékenyen fokozta. 1901-ben megjelent egy mintatanítása: „A felszentelés ünnepe.” 1903-ban már több kisebb közle-

ménye jelent meg. (*Az igazság; A néptanító és az egyetem; A zsidóhitoktató és a székesfővárosi elemi iskolák.*) — 1904-ben közölte lapunk *A tanulás technikája* című tanulmányát, mely talán legbecsesebb műve s a maga nemében úttörő. 1905-ben látott napvilágot *Kísérleti pedagógia és didaktika* című dolgozata. 1906-ban néhány kisebb cikket írt lapunkba (*A gyermeknyelv, A kisdedovó*), ismertette a berlini gyermektanulmányi kongresszus eredményeit és példátadó alaposággal bírálta Nagy László könyvét: „Fejezetek a gyermekkrakjok lélektanából“ és *Kondor I.* „Képes héber olvasókönyvét.“ Nevezetesebb cikkei, melyek más lapokban jelentek meg, a következők: 1906. dec. 23-án a Pester Lloydban „Iskolásgyermek testi fejlődése.“ 1907. márcziusban a „Magyar Paedagógiá“-ban Paul Barth „Erziehungs- und Unterrichtslehre“ cz. könyvének bírálata; ugyancsak a „Magyar Paedagógiá“ 1907. szept., okt., nov. számaiban egy hosszabb értekezés, melyet a Paedagógiai Társaságban is felolvasott e címmel: „A paedagógiai kísérlet értéke.“ 1906. január 27-én pedig felolvasást tartott a Magyar Tanítók Otthonában e címmel: „A gyermekhazugságok lélektana.“ Néhány értekezése összefoglalva könyvalakban is megjelent a *Népnevelők Könyvtárában* e címmel: „Tanulmányok a paedagógiai lélektan köréből.“ A magyar gyermektanulmányi mozgalmakról szintén ő referált a német pedagógiai szaklapokban. Levelezésben állott Meumann-nal a híres német tudóssal, aki őt nagyra becsülte. 1907-ben *A gyermeki erkölcs eredete* címen nagyobb tanulmánya jelent meg. Utolsó dolgozata volt: *Újeszmék és törekvések a pedagógia terén*, amelynek rövid foglalatát ez év áprilisában Nyiregyházán, az Alföldi fiókkör ülésén olvasta föl és melynek utolsó fejezetét nem dolgozhatta ki. Akkor már gyöngéledett s mire visszatért a fővárosba, már a súlyos betegség leverte lábáról. Három hónapig nyomta a betegágyat, míg végre július 11.-én szenvedéseitől megváltotta a halál.

* * *

Temetése július 13-án d. e. 10 órakor ment végbe. A gyászházban megjelentek dr. *Weiszbürg* Gyula hitk. főtitkár, *Csajági Béla*, *Herczka János*, *Adler Simon* igazgatók, egyesületünk nevében titkárunk, *Hajnal Jakab* és a közp. választmánynak mindazon tagjai, kik a fővárosban vannak, továbbá az elhunyt kartársai és barátai nagy számmal. A gyászszertartást *Lazarus Adolf* főkantor végezte. Dr. *Hevesi Simon* rabbi megható gyászbeszédet mondott, melyben az elhunytat mint tanárt és tudóst jellemezte. A templomi énekkar gyászdala után a menet a temetőbe vonult. A nyitott sír előtt először dr. *Weisz Mór* rabbi mondott imát, majd *Csajági Béla* igazgató az árvaház és egyesületünk nevében, keresetlen szép szavakban emlékezett meg a halotról. Végül a család nevében *Ötvös Károly* mondott néhány szívből fakadó búcsúszót.

C Z A K Ó J A K A B .

Közgyűléseink elmaradhatatlan résztvevője, ki alacsony termete folytán mindenkinek feltűnt, a minden jó, nemes, de különösen vallásos ügyek iránt érdeklődő *Czakó Jakab*, bártfai áll. iskolai tanító meghalt; jun. hó 28-án kísérték örök nyugalomra hozzátartozói, a bártfai állami iskola és gimnázium tan-testületei és a nagyszámu résztvevő közönség. Korán bekövetkezett halálát özvegye és hét kiskoru gyermeke siratja.

Az Istenben boldogult Homonnán született, hol atyjának, *Zuckermann Frigyes* hitoktatónak házában zsidó szellemtől áthatott vallásos nevelésben

részesült. A polgári iskolát szülővárosában, a tanítóképzőt pedig Budapesten végezte.

Ki ne emlékeznék azok közül, kik a 80-as évek derekán látogatták a zsidó képzőt, az örökké sürgő-forgó kis *Zuckermannra*? Istenben boldogult *Deutsch Henrik* korán felismerte benne az ő felfogása szerint való hébraistát és megtette őt „meréne“-nek (mert tényleg jó talmudista volt) s később az intézet „gábbe“-jának.

A képzőt végezve, Alsókubinban nevelősködött, később a girálti izr. iskolához került. Életének ez időszakára esik nősülése. Ezt azért említem különösen, mert a lévai izr. iskola boldogemlékű igazgatójának, *Steiner Ignác*-nak leányát vette el feleségül, mely házasságából 7 gyermeke született, kiket rajongásig szeretett. Mint kisdedeket, és ha betegek voltak, ő ápolta őket, versenyezve az anyával, ő virrasztott mellettük. Amily jó apja volt saját gyermekeinek, nem kevésbé volt nevelője, tanítója az ő tágabb értelemben vett gyermekeinek, tanítványainak. Hivatását, kötelességeit túlbuzgóan végezte s ennek lett a vézna, ellenállásra nem képes test időnek előtte áldozata.

Girálton 3 évig működött, innen került Bártfára, az ottani állami iskolához, hol nehéz munkát végzett. A reá bízott, teljesen idegen ajkú gyermekeket meggymaarosította, e hazát megszerettette velök. De e teljes embert kívánó munkán kívül, hogy nagyszámu családját tisztességesen fentarthassa, engedett a bártfai állami gimnázium meghívásának — már a veleszületett s helyesen belenevelt vallásos érzületénél fogva is — és ez intézetnél elfogadta a hitoktatói állást, bár csekély díjazás mellett is.

A gyöngye test e nagy terhet nem bírta. Az utolsó évben kitört lappangó tüdőbaja mindinkább sietteté a véget. Gyógyulást keresett az Erzsébet-szanatóriumban, baja enyhült is egy ideig, már-már azt hittük, hogy meg van mentve. S hogy gyógyulása annál bizonyosabb legyen, *Gleichenbergbe* készült. A Mindenható böles akarata azonban más volt. A halál hozott neki gyógyulást, beteg testének örök pihenést.

Életének delén, 42 éves korában ragadta őt el a kérlelhetetlen halál. Benne volt tanulóársamat s ifjúkori barátomat vesztettem el.

Legyen emléke áldott!

„Ha elvégezte a halál irtó munkáját, töröld el, oh Istenem, a hulló könnyeket!“

Léva.

Bányai Ferenc.

Zsidó iskolák értesítői.

Ismerteti *Pintér Zsigmond.*

Az elmúlt hetek elég anyaggal szolgáltak, hogy a magyar zsidó iskola értékét, szellemi tökéletét képviselő erejét, a nemzeti eszme igaz szolgálatában álló működését hangoztassák. Elismerték és elismerik ezt iskoláinkról barátaink, ellenfeleink egyaránt. De iskoláink még sokkal inkább elismerésre és méltánylásra találhatnának, ha bírálóink teljes világításban látnák azokat a nehézségeket, melyeket leküzdenünk kell és azokat az emberfeletti anyagi áldozatokat, amiket a zsidóság iskoláinak fenntartásáért a felekezet és magyar kultúra érdekében hoz. Ha ismernék a megjelent értesítőkben közölt adatokat, meglátnák mily szolgálatokat tesz a zsidó iskola a magyar kultúra emelésére és felvirágoztatásának érdekében. Meglátnák, hogy milyen eredményt ér el a zsidó tanítóóság a reábizott gyermekcsereg nevelésében, mily összhangzó és sikeres testi és szellemi ápolásban részesíti őket. Meglátnák, hogy a zsidó iskola humanitárius intézményeket létesít vagy kelt életre, hol száz meg száz gyerekekről gondoskodnak fenkölt szellemű jóltevők és a buzgó tanítói kar. Meglátnák, hogy a zsidó iskolában a tanítók nem csak a korszellemmel tartanak lépést készült-ségükkel, lelkiismeretes, önfeláldozó munkássággal, hanem igen gyakran jóval megelőzik a többi, más felekezeti, állami vagy községi iskolákat. Meglátnák, hogyan készítik elő a zsidó iskolák növendékeiket a gyakorlati életre, mert révükön a haza, a tár-

sadalom képzett, intelligens polgárokat nyer. Meglátnák, hogy minde sokoldalú működés egybeforrt a vallásos neveléssel, mely végeredményében megalapozza felekezetünk jövőjét. És akkor talán nem lebegne a zsidó iskolák felett olyan fenyegetően a közelgő veszedelem.

Nem adhatok teljes képet, mert még igen sok iskola értesítője hiányzik. De a beküldöttek nagyon is elégségesek, hogy a megrajzolt kép vázlatát megadják. A későbben érkező értesítők már csak egy-egy szín kiemelésére, élénkítésére szolgálhatnak. Mert a lefolyt iskolai évek az egyes iskolák értesítőiben közölt története visszatükrözi azt a nagy szellemi munkásságot, melyet a zsidó iskolák széles e hazában kifejtettek. Mindegyikből egyöntetűen kitűnik, hogy minden zsidó iskolában ez új miniszteri Tantervet igyekeztek a gyakorlatba átültetni. Ez alapon igen sok iskolában új intézményeket is honosítottak meg. A rajz és torna tanításának fontossága útat tört magának és tanításuk a legújabb módszer alapján folyt. Igen kiváló helyet foglalnak el az iskolák meglepő nagy számánál az iskolai kirándulások, melyek fontosságának megértése és méltatása ma már általános. A szlőjd-oktatás is már itt-ott helyet foglalt a zsidó iskolákban.

Legyen szabad itt kettőt megjegyezmem. Az értesítők révén az iskola *kapcsot* akar teremteni az iskola szelleme, belélete és a szülői ház életfelfogása között. Kellene tehát, hogy minden ily értesítő egy-egy kisebb, népiesen megírt, ily irányú útmutatást nyújtson. Mert maga a lefolyt iskolai év történetének egyes epizódjai eléggé ismeretesek a szülők előtt és majdnem valamennyi iskolában többé-kevésbé egyformák. De az iskolában uralkodó irányok, a nevelési elvek megmagyarázása, az iskola belélete és szelleme igen is ismeretlenek a közönség előtt. Pedig ezeknek bemutatása keltené fel a szülők érdeklődését az iskolai élet iránt. Találunk azonban ilyen felfogásból származott cikkeket is, igaz, hogy elvéve.

Egyesületünk sokat áldoz, hogy a tanítóság, az iskolafentartó közegek figyelmét felhívja kiadványainak bevezetésére. Egyesületünk kitűnően szerkesztett magas színvonalú könyveket ad ki. Megállják a versenyt bármilyen iskolai könyvvel. Miért kell tehát idegenbe mennünk, mikor a saját magunkét használhatjuk. Önmagunkat erősítjük a belőlük háramló anyagi jövedelemből. Egyesületünk kiadványai nem találhatnak más piacot, hisz kizárólag zsidó iskolák részére készültek. Miért van mégis oly sok iskola, hol csak részben, vagy tán egyáltalán nincsenek bevezetve egyesületünk kiadványai? A magyar zsidó tanítóság mindenkor előljárt minden szép eszme megvalósításánál, minden közhasznú intézmény istápolásánál. Csak nem fogja a saját maga fentartotta egyesület jövedelmét csökkenteni azzal, hogy más könyveket használ?! Tartsa ezt erkölcsi kötelességének minden zsidó tanító, mert egyesületünk csak így erősödhetik meg anyagilag.

A *bajai* iskola értesítője beszámol a múlt iskolaév történetével, az iskola költségvetésével, alapítványaival. Ezeknek kamatai ösztöndíjakra fordítatnak. Egyesületünk kiadványait használják.

Balassa-Gyarmat iskolájában intenzívebb gondozást nyert az új tanterv szerint a rajztanítás és szemléleti oktatás; a tornajátékokra is nagy gondot fordítottak. Kirándultak Drégely várába, hogy a történelmi nevezetességű helyet látva, mélyebben, maradandóbban véssék lelkükbe a haza jeleiről nyert oktatást. Ezt a kirándulást a növendékek le is irták és két gyermek fel is olvasta a legjobb dolgozatát a vizsgán. Egyesületünk kiadványait használják legnagyobbbésztt.

Debrecen felekezeti iskolájának értesítőjét az iskolai év története, költségvetése tölti ki. Részletes tantervet dolgoztak ki az iskola hat osztálya számára és az értesítőhöz csatolták; ez mindenestre igen dicsérendő és a zsidó tanügynek csak javára válna, ha a többi iskola is követné e példát.

Eperjes iskolájának tanítótestülete beszámol a hittan és héber tantárgyakban végzett anyagról. A magyarországi izraeliták vallásoktatásának egyetemes tanterve szerint tanítottak ez évben első ízben. Részben Egyesületünk kiadványait használják.

Győr és Győrsziget hitközségi népiskolájának értesítőjét Dr. *Schwarcz* Mór, rabbi s igazgató állította egybe. A lefolyt iskolai évben 25 alapítványnak kamatait osztották ki a jeles növendékek között. Beszámol a bevégzett anyaggal az egyes osztályok szerint. Az Egyesület könyveit használták.

Jászberény iskolája hat osztályú. Beszámol az értesítő a végzett anyaggal, ami szorosán az új tanterv kívánalmainak felel meg a hittani és német tárgy kivételével. Itt az anyagot az iskola jellege szabja meg.

Kaposvár Helischauer József, iskolaszéki elnök tiszteletére ünnepélyt rendezett abból az alkalomból, hogy immár 20 éve viseli e szép tisztséget. Megfestették arcképét és azt 1907. december hó 2-án ünnepség keretében leplezték le. Az értesítőben még a lefolyt iskolai év története és az egyes osztályok tananyagának felsorolása foglal helyet.

Kassa iskolájának igazgatója: *Szilágyi* Nándor az iskolai év folyamán tartott szülői értekezletek célját, fontosságát, hasznosságát emelte ki: „Mi a szülői értekezletek célja” címen. „Gyermekeink és az igazmondás” cím alatt tartott felolvasásában figyelmeztetni kívánja Szilágyi Nándor a szülőket, hogy gyermekeiket mindenkor a tiszta igazsághoz szoktassák. Ez irányú működésükhöz tanácsokkal, utmutatással szolgál. Csak részben használják Egyesületünk kiadványait.

Liptó Szent-Miklós iskolájával kapcsolatosan tápintézetet tart fenn, amelyben 18 polgári és 16 elemi iskolai növendéket látott el. Az értesítő közli az iskola költségvetését, alapítványait és adományait. Hasznos kirándulást tettek a *likavai* városhoz, hol egy IV. oszt. növendék olvasta fel a vár történetét. Az Egyesület kiadványait használják.

A miskolczi „Erzsébet” iskola értesítője meleg szavakban emlékezik meg megboldogult *Rosenfeld Majer* főrabbról. Az elhunyt nevére a tanítótestületi segélyegyesület vagyonaiból alapítványt hasított ki a testület. *Krausz* Simon igazgató jelentése beszámol az egyes alapítványok kamatainak hovatfordításáról. Az iskola részletesen kidolgozott tantervről külön lenyomatot készítették. Az Egyesület kiadványait használják.

Mohács. Közlik Dr. *Flesch* Ármin, főrabbi jubileumi beszédét az iskolának 50 éves fennállásának ünnepsége alkalmából. Ezt követi Dr. *Popper* Manó, volt növendéknek, szép verse, melyet szintén a jubileumra írt. Az intézetnek 50 éves története valóságos monografia. Részletes tantervben mutatja be a végzett anyagot. Csak részben használják az Egyesület könyveit.

Nagy-Kanizsa értesítője a lefolyt iskolai évről szóló beszámoló után szintén közöl részletes tantervet. Kertész József kartárs leírja: „Bún Samu királyi kitüntetése és 40 éves jubileuma” cím alatt a lefolyt ünnepségeket. Függelékül Dr. Neumann Ede főrabbi közli a nagykanizsai izr. hitközségi hitoktatási intézményekről szóló beszámolóját. Könyveink közül csak a magyar és német olvasó könyvet használják.

Nagy-Szombat iskolájában nagy súlyt helyeznek az iskolai kirándulásokra. Minden tekintetben tájékoztató beszámolót nyújt a múlt iskolai év eseményeiről. Részben használják csak az Egyesület kiadványait.

Nagy-Tapolcsány hatosztályú iskolájában bevezették a slöjdoktatást. Az értesítőben *Weisz* Ármin igazgató kartársi szeretet sugallta szavakban bucsuzik el elhalt kollegájától: *Wittmann* P. Paltól.

Nyitra hat osztályú iskolájának értesítőjét bevezeti *Stark* Samu értekezése: „A szülői ház és az iskola” *Stark* Elta: *Prolója* szép üdvözlő költemény a purimi gyermek-szinielőadásra. *Erdélyi* Lipót jubileum érdemeit méltatja a lefolyt ünnep éirása.

A *Pozsonyi* orth. izr. hitközség iskolájának külön műhelye van a slöjd munkára. Az értesítő számot ad a lefolyt eseményekről és itt szép emléket állít fel megboldogult *Poliák* Albert tanítónak. Felsorolja az iskola alapítványait. Beszámol az iskola hat osztályában végzett anyagról.

Sátoraljújhely aut. orth. iskolájának értesítője igen tartalmas. *Gárdos* Mór fejtegetése: „lugyenes népoktatás” címen az új törvénynek várható hatásáról. Igen jó, kedves dolgozat: „Az iskolai élet belső világából.” Az iskola új helyiségeinek felavatásáról szóló cikkhez csatlakozik a Talmudtóra intézet helyiségeinek felavatási ünnepélyének leírása. Boldog emlékü kartársunkról: *Kohn* Józsefről megható baráti szeretettel emlékezik meg *Gárdos* Mór. A feldolgozott tananyag felsorolása zárja le a közleményeket. Legnagyobb részben egyesületi könyveinket használják.

Szegeden a természetrajz szemleletes tanítása céljából az iskola és a templom udvarát növényekkel ültették be. *Bátori* Árminnak, a l. főgymn. tanárnak cikke, „A szemleleti oktatás fontosságáról” vezet be találatos növények neveinek felsorolását. Az értesítőből megtudjuk, hogy már az első osztálytól kezdve egyvonalos füzetet használnak. Fenyképészeti masolaiiban tüntetik fel a fokozatos haladást. Tanítanak slöjdöt és a tananyag feldolgozásában az új tanterv az irányító.

Székesfehérvár izr. vallásköztség iskolájának értesítője a lefolyt év történelmének leírása közben külön fejezetet szentel a megtett kirándulások leírására. Bemutatja az alapítványok kamataiból ösztöndíjakat nyert tanulók neveit.

Szentes. Fodor Dávid a testi nevelés fontosságát teszi tanulmánya tárgyává.

Szombathely értesítőjében *Kardos* Samu igazgató: „Az ingyenes népoktatás“ erkölcsi értékéről értekezik. Az iskolában ösztöndíjakat adtak alapítványok kamataiból.

Tapolcza hat osztályú iskolájának értesítője a hittani tárgyak anyagának részletes tantervét közli.

Ujvidék izr. iskolájában szülői értekezleteket szerveznek. Ezt vezeti be *Boros* J. Samu cikke: „Egy örökös per“ címén. Közli a feldolgozott tananyagot. Az Egyesület kiadványait használják.

Pintér Zsigmond.

Könyvismertetések.

Izraelita Családi Naptár. VI. évfolyam az 5669. (1908—1909.) évre. Szerkeszti és kiadja *Ötvös* Károly. Ára 1 kor. 50 fill.

Ez a vállalkozás missziót teljesít a magyar zsidóság körében. Elismerték ezt kiváló egyházi férfaink és azok az egyértelműleg dicsérő bírálatok, amelyekkel az Izr. Családi Naptárt megjelenése óta lapjaink és a művelt zsidó családok mindannyiszor üdvözölték. Ha elolvassuk az új évre szóló naptárakat melyek német — jargon nyelven írvák és melyekkel előzőnk az országot: akkor látjuk csak igazán a jelen naptár hazafias hivatását, melyet az fényesen be is tölt. Kiszoritja ezeket, hogy a modern gondolkozású, művelt zsidóságnak úgy a hazai zsidó ügyeket, mint a külföld zsidó vonatkozású eseményeit, nagy embereit irodalmi nyelven bemutassa; szórakoztató szellemes tartalmával a zsidó ügyek iránti érdeklődést felkeltesse. Évrol-évre gazdagabb tartalommal jelenik meg szerző könyve, hogy magyar nyelven terjessze az igaz zsidó szellemet. Azért örvend e könyv évről-évre mind nagyobb olvasóközönségnek.

Külső kiállítása minden kívánalmat felülmul. Címképe művészi kivitelű, de számos egyéb képe és szedése, nyomása is a magyar nyomdai kiválóságát dicséri.

A könyvnek bő tartalmát csak röviden ismertetjük. *Naptári rész* Tizenkét gyönyörűen díszített táblázat a tizenkét hónapra Megjelölve ezeken a zsidó ünnepek és a multak krónikája. Az ünnepnapok rövid ismertetése külön fejezetben van elmondva, mely ezeknek a napoknak jelentőségét igen megkapóan, értelmesen magyarázza. Ezt követik az év heti szakaszai és haftorai táblázatos felsorolásban.

Közigazgatási része nyolc szakaszból áll: Általános rész. Izraelita közigazgatás. Hitközseg. Egyesületek. Közoktatás (a rabbi képző-intézet tanári karának arcképével). Kórházak és emberbaráti intézmények. Felekezeti sajtó. Vegyesek.

Kiválóan gazdag az idej *Irodalmi* rész. *A bűnbánó napokra.* Költemény, írta *Ötvös* Karoly. *Az év krónikája:* *Veigelsberg* Leo, *Kohner* Zsigmond, *Mandel* Pal dr., *Bein* Károly, *Reif* Karoly, *Meudl* Lajos, *Kohner* Ágoston, *Deutsch* J. kab, *Stein* Katalin, *Löwy* Mór dr., *Rosenfeld* Majer, *Gerőne* Cserhalmi Irén, *Löwy* Maurice, *Goldfaden* Ábraham, *Salamon* Ottó arcképei az elmúlt évben elhunyt zsidó nagyságok, a tudomány terén magas társadalmi állások betöltői vonulnak el előttünk fenn hirdelve a zsidó törekvés, szellemi erő kifejtés híres bajnokainak dicsőségét, de az összvidóság mélységes gyászát is. Koszorút fon az élő nagyságok, kiválóságok feje köre, felemlítven *Kiss* József jubileumát; ismerteti *Kármán* Mór érdemét, abból az alkalomból, hogy mélységes tudása legfelsőbb helyen is méltánylásra talált. Megismertet bennünket az új párisi grand rabbeannel: *Lévy* Alfrédde, *Horovitz* J. B. jeruzsálemi főrabbi-val; *Panisel* Eljánu Mózes Chacham Basival, és az örök elismerést érdemlő *Herzmann* Bertalannak is emléket állít.

Ezután következnek az önálló irodalmi dolgozatok:

Csendes jubileum. Írta *Patai* József dr. a magyar zsidóság negyven éves egyenjogosításáról. *A zsidók vándorlása* az új hazát kereső zsidók sorsát tárgyalja. *Róma zsidó polgármestere,* egy igazi zsidó jellem rajza. *Zsidók Perzsiában* az ottani hitborsosaink életmódját ecseteli. *A palesztinai zsidó kolonák* lakoinak életleírása.

Szórakoztató olvasmány egy régi elsárgult kis füzetke jargon nyelvű tartalmának szép átültetése *A sziv hatalma* cím alatt. *Zsidó ifjusági zászlóalj* a test-edzés nagy hasznára tanít. *A velencei gettó* kulturhistoriai tanulmány. *Az utolsó órában* cím alatt igen szép emlékkövet állít megbold. *Dőri S. Zsigmondnak*, ki a naptár első kiadásának társszerzője volt. *Mortara* egy zsidó gyermeknek élettörténetét jelenti, kit gyermekkorában elrabolva, megkeresztelnek, katolikus vallásban nevelnek. Ha csak e tartalomjegyzék felsorolására szorítkozunk is, az is bizonyosága annak, hogy szerző mily lelkiismeretbeli dolognak tartja, hogy az igen szépen kiállított könyv külső ékessége összhangban legyen annak magas és szép benső tartalmával.

Ez ismertetés után felesleges olvasóink figyelmét külön is ez évkönyvnek beváló naptárra irányítani; ajánlja ez önmagát.

A miskolci „Erzsébet“ elemi fiúiskola részletes tanterve. Kidolgozta *Krausz Simon*, igazg.

A haladó paedagogiai tudományos vizsgálatok és ezek eredményei újabb követelményeket állítanak a modern iskola vezetésére hivatott tanítók elé. Akárcsak a hadvezér, ki teljesen tisztán látja kifejtendő hadműveleteit, ennek egyes részeit, egyes epizódjait; az ezekből származó esetleges fejleményeket: úgy kell ma már előzetesen tiszta képet nyernie az iskola vezetőjének arról a nagy horderejű működésről, amit testülete ki fog fejteni, hogy tanítványait az élet harcába bevihesse és ott győzedelmes csatákat vívhasson meg velük. Az élet folyton más és más viszonyok közé állítja be a társadalom tagjait. Mindenféle körülmények között iránytűje a becsületesség, erkölcsösség, emberiség és betetőztetésül: az istenfélelem. A korszellem nem kedvez a vallásosságnak, de az élet hányattatásai annál inkább erősebb, fokozottabb mértékben váltják ki az egyesekből a vallásos érzületet. A politikai és társadalmi életviszonyok azt mutatják, hogy a vallási érzelmeket sokkalta intenzívebben kell belenevelnünk a gyermek-seregbe, mert igen érzékeny próbát kell kiállaniok e tekintetben az élet forgatagában. Ezek az okok késztették a miskolci izr. tanító testületet, hogy tanításuk, munkálkodásuk tervezetét elkészítsék. Alapos és igen fontos szolgálatot teljesítettek a zsidóság szempontjából is. Pedagogiai tudást, gyakorlati érzéket és lelkiismeretes buzgólkodást tanúsítottak. Dicséretes munkát végeztek.

Általánosságában és részleteiben sok-sok megszívlelendő dolgot találunk, amit minden zsidó iskolában a tanügy, a vallásosság fejlesztésére, emelésére sikerrel alkalmazhatnak tanítóink. És mivel célunk éppen az, hogy zsidó iskoláink vezetőit figyelmeztessük e sikerült munkára, ép azért kissé bővebben foglalkozunk vele.

A héber tárgyak tanítására az I. oszt. 6; a többi II. III. IV. oszt.-ban 11 órát fordítanak. Hat órát foglal le a bibliafordítás és 5—5 órát használnak fel arra, hogy begyakorolják az imákat, az imarendet, szertartásokat; megtanulják az ünnepek jelentőségét és a liturgiai dolgokat. Nagy súlyt helyeznek arra, hogy bemutassák a zsidóság kiváló férfait, akik a múltban és jelenben a zs. közügy terén kiválóan kiemelkedtek. A zsidók érzületét, a zsidó gondolkodás módját, hangulatát bujában, örömeiben dalai fejezik ki. Ezeket is kultiválják, amidőn a hazafias, nemzeti és népdalok sorába az ősrégi melodiák ismertetését is felveszik.

Noha az olvasmánytárgyalás keretében megjelölve az olvasmányok, miket a gyermekek lelki épülésére feldolgoznak és ezek között helyet foglalnak a bibliai tárgyú olvasmányok is, mégis kifogással élek itt. A bibliafordítás anyaga szemelvények. Az olvasmány-tárgyalás keretében ugyancsak szemelvények jelölik meg a bibliai anyagot, tehát a fiúk — eltérően a leánynövendékektől — nem ismerik a bibliai történet anyagát egészében. Talán el lehetne venni 1—1 órát erre a célra. Paedagogiai értékét, nevelői hatását, zs. érzület fejlesztői erejét nem akarom fejtegetni, hisz közismeretes. De úgy vélem, a bibliai történetet minden zsidó gyermeknek tudnia kellene. Ettől nem szabad őket elzárni. Szó férhet az I. oszt. anyagának feldolgozásához. Már szept. hóban elkezdik a héber betűk ismertetését úgy, hogy októberre már 5 betűt tanulnak, holott a magyar abc.-ben igen helyesen, csak nov. hóban kerül a betűismertetésre. Pedig csak a magyar betű és szóolvasztás után kellene az idegen nyelv olvasásának tanítását megkezdeni. Sokkal gyorsabb, biztosabb eredményt érhetünk el ugyanazon idő alatt.

Az új tanterv szelleme és utmutatása adott irányt a tanítótestület jelen érdekes munkájának. És azért mégis találunk egy-két eltérést, ami a specifikus iskolai jellegből és a zs. tanítóság munkálkodásából fakad az iskolai ügy javára. És midőn ezt a legnagyobb elismeréssel említjük, nem zárkozhatunk el egy-egy dologra felhívni a miskolci testület tagjait. A I. oszt.-ban nincs rajz, ellenben a besz. ért. gyak. négy

— 4 órát — foglal le. Talán egy-egy félórát lehetne ebből a rajzra is fordítani és egy-egy félórával az ének és tornát kiegészíteni. Az új tanterv sem ír többet elő két órás besz. és értelemgyakorlatnál.

A nyelvtani anyag feldolgozása, amennyiben nem nyelvtant, grammatizálást tanítanak, hanem nyelvet, nagyon sikeres. De viszont a IV. oszt. anyagának felsorolása következtetni enged az elvont nyelvtan tanítására. Dicséretet érdemel a testület, hogy a modern rajzoktatást az egész vonalon (a fenti megjegyzés fentartásával) keresztülviszi. Sőt a jóakarát és buzgóság egy kissé túl messzire is elragadja, amidőn a III. oszt.-ban három dimenzióju rajzokat vesz fel tervezetében. Ez egyszerűen kivihetetlen.

Nagyon szépen csatlakozik ide a leányiskolára vonatkozó tervezet. Kiváló gondot fordítanak felosztásukban a nőket illető ismeretek nyújtására. Ez a gondosság megnyilatkozik a fiuknál is úgy a besz. értegy. mint az olv. tárgyalásokban. Csak ismételhetem, hogy igen nagy szolgálatot teljesített a testület akkor, midőn jelen tervezetének kinyomtatásával igen sok zsidó osztott iskolájának munkabeosztására példával szolgáltak, használható és teljesen elfogadható mintát nyújtottak. *Pintér Zsigmond.*

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

A bajai körülés. A bácsmezei fiókkör idei körülését augusztus hó 24-én Baján tartja. A napirend még nincs teljesen megállapítva. Eddig két pontja ismeretes. *Nagy József* bezdáni tagtársunk az új népiskolai törvényekről fog értekezni, *Biró Samu* fővárosi tagtársunk pedig folytatni fogja agitációját a népiskolai osztályzás eltörlése érdekében. A központ képviselője *Bárd Rezső* lesz. A gyűlés után a megjelentek az új dunai hid építkezéséhez fognak kirándulni. A kör elnöksége a meghívókat e napokban küldi szét.

Tanítói jubileumok. *Erdélyi Lipót* nyitrai kartársunkat az oktatásügy terén kifejtett negyedszázados tevékenységeért június hó 28-án méltó módon ünnepelték a nyitrai zsidó népiskola disztermében. Az ünnepséget *Barta Ignác* dr. rendezőbizottsági elnök nyitotta meg. Javaslatára küldöttség ment az ünnepeltért, akit megjelenésekor percekig tartó zajos éljenzéssel fogadtak. Ezután az iskolai énekkar a „Hymnust“ énekelte. *Barta Ignác* dr. lelkes hangon méltatta *Erdélyi Lipót* munkásságát és értékes ajándékot nyújtott át neki, majd *Stranszky Izidor* hitközségi elnök és iskolaszéki tag szólott meleg elismeréssel az ünnepelt tevékenységéről, *Takács Béla* Nyitra vármegye kir. tanfelügyelője pedig a magyarság érdekében kifejtett működését ismertette és ismerte el. A volt tanítványok és a leányegyesület nevében, melynek *Erdélyi Lipót* a megalapítója és kezdetől fogva igazgatója, *Schiller Gizella* köszöntötte, babérágat és értékes ajándékot nyújtva át. *Clair Vilmos* az F. M. K. E. főtitkára a Felvidéki Magyar Közmívelődési Egyesület nevében méltatta az ünnepeltet. *Brenner Henrik* tanító, a nyitrai tanítótestület nevében szólott a kollegáról, akinek társai nevében ezüst irókészletet nyújtott át. Végül az ünnepelt mondott elfogódott hangon köszönetet *Libertinyi Gusztáv* nyugalmazott tanfelügyelő levélben üdvözölte az ünnepeltet.

Balla Adám nagykörsi kartársunk a folyó évben töltötte be tanítói működésének 40-ik és *Salamon Sámuel* ugyanazon iskolánál működő kartársunk pedig ottani működésének 25-ik évfordulóját. A két tanító volt és jelenlegi tanítványai ez alkalmat arra használták fel, hogy tanítómestereik iránt érzett hálájukat méltó módon adják le és nevüket megörökítsék. E végből f. hó 12-én jubileumi ünnepet rendeztek. Résztvettek azon a volt és jelenlegi tanítványokon kívül a hitközség elnöke a képviselőtestülettel és az iskolaszékkal, a chevra kadisa, az izr. nőegylet. Képviseltette magát az ev. ref. főgymnázium tanári kara, az ev. ref. tanítóképző igazgatója a tanári karral és az ev. ref. tanítótestület testületileg. Az ünnepély 1/4 11 órakor kezdődött *Szántó Gyulának* a hitközség elnökének rövid megnyitó beszédével. Utána dr. *Dezső Jánosné* megható beszédben üdvözölte a két jubilánst, *Goldberger Mariska* szép beszéd kíséretében nyújtotta át a jubilánssoknak a tanítványok értékes emléktárgyát. Ezután *Székely Béla* dr. beszélt, méltatva tanítómestereik működését és érdemeit, utána két kis iskolás gyermek mondott rövid üdvözlő beszédet. Ezek elhangzása után *Révész Dezső* dr. felolvasta a tanítványok három példányban kiállított alapító levelét. E szerint a tanítványok tanítómestereik nevére 500 korona alapítványt tesznek a nagykörsi chevra kadisánál, melynek kamatai évenként négy szegénysorsu szorgal-

mas és jó magaviseletű tanítvány közt a vizsga napján egyenlő részben kell kiosztani.

Szepesi Jakab devecseri tagtársunkat július hó 5-én ünnepelték hitközsége, volt és jelenlegi tanítványai, tisztelői és barátai azon alkalomból, hogy 25. éve működik a tanítói pályán. A fényes ünnepély a derék tanítóhoz méltóan folyt le.

Személyi hírek. A főváros tanácsa június 30-án tartott ülésében rendes tanítóvá választotta *Benedek* Ábrahám és *Székelly* Menyhért tagtársainkat; az előbbi eddig az Izr. Siketnémák Orsz. intézetének tanítója, az utóbbi pedig eddig is a székesfőváros szolgálatában állott, mint megbízott tanító. — A vallás- és közoktatásügyi miniszter hosszú és sikeres szolgálat után nyugdíjazta *Schlesinger* Ármin miskolci, *Szép* Lipót veszprémi, *Gyürki* Károly apatini és *Haas* Mór péceli tagtársainkat.

VEGYESEK.

Weidmann Adolf. Julius hó elején halt meg idegen földön, 72 éves korában *Weidmann* Adolf, a győri hitközségnek és Győr városa gazdasági életének egyik vezető férfja. A megboldogult, ki évekig az ottani iskolaszék elnöke is volt, mindenkor tetteiben nyilvánuló óarátsággal viseltetett a tanítók iránt. Egyesületünknek tiszteletbeli és alapítótagja volt. Nyugodjék békében!

Jónás Bernát Egyesületünk történetében ismeretlen hangzású név ez melyet azonban hálás kegyeletünk mostantól fogva közismertté fog tenni. *Jónás* Bernát a napokban meghalt és végrendeletileg különféle humanitárius intézménynek összesen 90.000 koronát hagyományozott, ebből egyesületünknek is 2000 koronát juttatott. A megboldogult, ki a Wechselmann-család közeli rokona volt, az Osztrák-magyar földhitelintézet igazgatói teendőit látta el évek óta. Családot nem alapított. Vallásos érzésű ember volt, ki hivatalos elfoglaltságán kívül szerényen és visszavonultan élt. Szívjóságát bensőbb ismerőseinek köre már rég ismerte, végrendelete folytán nyilvánvalóvá lett ez országszerte. A halál utazás közben, Drezdában érte utól. Emlékét egyesületünk kegyeletesen fogja megörökíteni. Neve és emléke váljék áldássá!

Pollák Mór. Julius hó 24-én halt meg rövid két heti betegség után, egész váratlanul, *Pollák* Mór, a tiszaroffi hitközség tanítója. A megboldogult több mint két évtized óta tanított Tiszaroffon és aránylag fiatalon, 44—45 éves korában halt meg, gyászoló özvegyet és több kiskorú árvát hagyva maga után. Élete szinte sablonja a zsidó tanító életének. Küzdelmes, nyomoruságban átvergődött képezdei évek után megnősül és Tiszaroffra kerül. Ott minden buzgó-sága, kötelességtudása mellett csupa baj és bánat, kín és vesződés az élete. Kicsiny fizetés, a folyton gyarapodó család, az asszony és a gyerekek betegeskedése új és újabb gondot hoznak. Majd megnőnek gyermekei és taníttatásukról, pályájukról kell gondoskodnia. Egyenkint felküldi őket Pestre, hol lakásukat és ruházódásukat nagy nehezen fizeti, míg ellátásukat jó barátok és kartársak egy-egy „kosztnap“ erejéig vállalják. De mennyi gonddal és áldozattal járt ez így is! Egy-két hónap óta mintha valami csekélységgel javult volna a helyzet, utolsó levelei már ö.ömekről is beszéltek. Legidősebb leánya jegyben járt egy derék fiatal emberrel, legidősebb fia már kenyérkereső, ő meg megkapta a régvárt államsegélyt, melynek morzsái segítség számba mentek az ő nyomorusága közepette. És most, mikor családjának leginkább szüksége lett volna rá, egy váratlan betegség leteríti. Stilszerű befejezése ez egy zsidó tanító élet-drámájának.

Egyesületünknek, sajnos, nem volt tagja; a csekély tagdíjra sem telett, az utánfizetésre még kevésbé.

Elhunytát vigasztalhatlan, hűséges hitvese és árvái siratják; legyen vigaszukra az a tudat, hogy az özvegyek és árvák iránt tartozó kötelesség még nem veszett ki Izráelből, de legkevésbé a zsidó tanítóság szívéből. — Te pedig sokat küzdött barátom, pihenj most békében!

Az ingyenes népoktatás. Szinte lázas türelmetlenség észlelhető a zsidó tanítóság körében, melyet az oktatás ingyenességéről szóló új törvény keltett. A helyzet bizonytalanságát fokozza, hogy a gyakorlati élet számtalan részletkérdésére

a törvény nem ad feleletet, azokat tehát ma megoldani senki sem tudja. *Vajda Miksa* galgóci tagtársunknak „*Teendőink*“ c. és lapunk mai számában megjelent cikke az általános kérdéseket ügyesen oldja meg. A részletekről addig nem lehet beszélni, míg a törvény „*Utasításai*“ meg nem jelennek. Természetesen ez Utasításokat idejében közölni és egyuttal magyarázni fogjuk. Különös figyelemmel és részletességgel fogjuk megbeszélni azt a fontos kérdést, hogy mi a tanító teendője, ha hitközségében felmerül az iskolafelosztás eszméje. Addig is türelmet és higgadtságot kérünk.

A III. korpótlék. Mindazon tanítók, kik 1893. okt. 1-én már szolgálatban voltak, az 1907. XXVII. t. c. értelmében is 1908. okt. 1-től fogva igényt tarthatnak a III. korpótlékre, melyet az idézett törvény évi 100 koronában állapít meg.

E III. korpótlékre vonatkozólag a vallás- és közoktatásügyi magy. kir. Miniszter 1908. jul. 2. kelettel 79.336. szám alatt a közigazgatási bizottságokhoz rendeletet bocsátott ki, melynek főbb tartalma a következő:

„Felhivom a bizottságot, szólítsa fel a törvényhatósága területén levő összes iskolafentartókat, hogy az igényjogosult tanítók III. évtödös korpótlékának kiszolgáltatásáról *haladéktalanul* gondoskodjanak és pedig olykép, hogy amennyiben erre saját anyagi forrásaikból fedezettel nem rendelkeznének, a megfelelő államsegély engedélyezéseért folyamodjanak.

Ezen korpótlék államsegély utalványozása körüli eljárás egyszerűsítése és gyorsítása, illetve a bizottság megfelelő tájékoztatása céljából közlöm, hogy mind azon igényjogosult tanítókra, (tanítónőkre) vonatkozólag, *akik évtödös pótlék címén már élveznek államsegélyt, semmiféle okmány sem terjesztendő fel*, hanem csupán az iskolaszéknek az államsegélyt kérő *folyamodványa* mutatandó be, *amelyben az iskolaszék részéről igazolandó azon körülmény, hogy az illető igényjogosult tanító (nő) a kérelmezés idején a kérdéses iskolánál működik.*

A kérvényeket a Bizottság legkésőbb *f. é. augusztus hó végeig* hozzám jelentése kíséretében *terjessze fel.*

Hasonló eljárás követendő jövőben minden oly esetben, midőn korpótlék címén államsegélyt már élvező tanító újabb évtödös pótlékre nyer igényt.

Oly esetben azonban, midőn korpótléket *még nem élvező* tanító részére nyílik meg az igény, vagy amidőn az esedékes korpótlékokat *előzőleg az iskolafentartó fedezte*, a vonatkozó kérvények a szóban forgó törvény végrehajtási utasításában felsorolt összes okmányokkal szabályszerűen felszerelendők.

Ígényjogosult kartársaink jól teszik azonban, ha be sem várják a közigazgatási bizottságnak az iskolafentartóhoz intézendő felhívását, hanem a rendelet intézkedéseinek figyelembevételével *nyomban* folyamodnak a III. korpótlékért.

Nem tartjuk feleslegesnek itt megjegyezni, hogy a III. korpótlék is törzsfizetés jellegével bír, tehát a nyugdíjba beszámítható. Minden tanító tartsa tehát kötelességének, hogy a III. korpótlék első részletének folyósítása után az ismert módon nyugdíjhelyesbítésért is folyamodjék.

Hymen. *Kramer Marcell*, a pesti izr. hitk. főkönyvelője, egyesületünk pártoló tagja augusztus hó 10-én tartja esküvőjét a sopronmegyei Savanyukúton *Tauber Matild* kisasszony, okl. tanítónővel, *Tauber Mór*, budapesti bornagykereskedő úr leányával. — *Pintér Ignác*nak, egyesületünk másodtitkárának *Erzsi* leányát aug. hó 25-én veszi el *Csillag Lipót* székesfővárosi tanító. — *Knopfler Sándor* tagtársunknak fia, *Gombos Jenő* úr aug. 9-én tartja esküvőjét *Arvai Elizke* kisasszonnyal. — *Lipkovics Emil* kassai tagtársunk aug. hó 11-én tartja esküvőjét *Salamon Etelka* kisasszony, tanítónővel. — *Goldberger Salamon*, a pesti izr. fiuárvaház polgári iskolájának tanára aug. hó 9-én veszi el *Weisz Rezsike* kisasszonyt, *Weisz Kálmán* pécsi gépkereskedő leányát. — *Löwy Sámuel* derecskei tagtársunknak *Armin* fia, ki okl. tanító, eljegyezte *Klein Fülöp* albertirsai rabihelyettesnek *Katica* leányát.

Izrael története. *Stern* Ábrahám hittani könyvei, melyeket a bírálók és mindazok a hitoktatók, kik e könyveket évek óta használják, felette dicsérnek, új, átdolgozott kiadásban jelennek meg. A könyvek a közép- és polgári fiu- és leányiskolák I. és II. osztályai számára készültek és főképpen a közös iskolák hitoktatásánál váltak be kitűnően, de jó szolgálatot tesznek az izr. felekezeti polgári iskolákban is. Az I. kötet ára, mely az Ötkönyvet dolgozza fel 1.80 K, a második köteté, mely Izrael birodalmának történetét az első templom pusztulásáig öleli fel, 2 K. A könyvek megjelentek Singer és Wolfner könyvkereskedőknél: VI., Andrassy-ut 10. sz.

Értesítők. A zsidó iskolák értesítőinek ismertetését lapunk jövő számában folytatni kívánjuk, felkérjük tehát mindazon tagtársainkat, kik iskolájuk értesítőjét ez ideig még nem küldték be, legyenek szivesek ezt mielőbb megtenni. A szerkesztőség címe: VII. Wesselényi-utca 44.

A Héber nyelv elemei. A tanuló ifjuság számára írta: *Löwinger* József igazgató Zentán. Ez a tantárgy még mindig mostoha gyermek gyanánt szerepel iskoláinkban. *Löwinger* kartársunk iparkodott a héber nyelv szabályait dióhéjban összeállítani s ezzel egyszerűsítette és könnyűvé tette a héber nyelv tanítását és tanulását annyira, hogy még az a tanító is, aki kevésbé jártas a héber irodalomban, az is könnyen használhatja e könyvet. Szabályai és gyakorlatai rövidek és egész irányba gyakorlati. A füzet végéhez egy igeragozási táblázat van csatolva. A könyvecske különösen a középiskolák bibliai oktatás mellett igen szükséges segéd-
eszköznek fog bizonyulni. Ara 20 fillér. Kapható a szerzőnél. *Klein Mór.*

A dr. Gööz-Ujváry-féle Tanítók Tanácsadója új kiadásban jelenik meg *Wodianer F. és fiai* r.-t.-nál (VI., Andrassy-út 21). A Tanítók Tanácsadóját a vallás- és közoktatásügyi miniszter több ízben ajánlotta, sőt annak az állami és községi iskolák számára való megszerzését el is rendelte. A Tanítók Tanácsadója ötödik kiadásának átdolgozását, az újabb és legújabb törvényekkel és magyarázatokkal való ellátását *Petróczy* István közp. szolgálattételre rendelt kir. tanfelügyelő, a Néptanítók Lapja segédszerkesztője vállalta magára. A Tanítók Tanácsadója ötödik kiadása tartalmazni fogja a népoktatásügyre vonatkozó összes törvényeket és miniszteri rendeleteket, természetesen a legújabbakat is, fontosságuknál fogva részint kivonatban, részint egész terjedelmükben. Az átdolgozó nagy gondot fordít arra, hogy a beosztás gyakorlati, az áttekintés könnyű legyen. A Tanítók Tanácsadójának ötödik kiadása szeptember hó közepén fog megjelenni és azt példányonként 3 (három) korona árban a cégnél már most meg lehet rendelni; a könyvbolti ára példányonként 4 korona lesz.

Fiuinternatus. A már régebben fennálló és jóhírű *Elemi és középiskolai Tanuló-Otthon* (VI., Nagymező-utca 21. szám) az idén *fiu-internatussal* bővül. A kitűnő szakértelemmel vezetett intézményt tagtársaink jó lélekkel ajánlhatják a szülők figyelmébe. Az internatus vezetősége a kartársak fáradozásait szívesen díjazza. Részletekről az e számban közölt hirdetés ad felvilágosítást.

Állást keres egy kitűnő képzettségű 40 éves tanító, ki jeles hebräista, kitűnő magyar és beszél németül, tótul és szerbül is. Mint sakter is működhetik (kablesze van elismert rabbiktól) és ha kell, mint segédkantor is funkcionálhat. Eddigi működési helyén az iskola gyermekhiány folytán feloszlik. Az illetőnek kitűnő működési bizonyítványai vannak. Ajánlatokat a lap szerkesztősége elfogad.

Férjhez adnám nővéremet, 25 éves izr. vallásu okleveles tanítónőt, 4000 korona hozománnyal és kelengyével. Azon urak, kiknek nem a hozomány a fő, hanem művelt, kedves élettársat akarnak, irjanak teljes címmel állásuk feltűntetésével „Kitűnő gazdaasszony“ jelligére Schwartz József hirdetőjébe Andrassy-ut 7.

+ **Hugom részére** férjet keresek, vidéki izr. tanítót. Hozomány 2000 kor. Komoly választ „izr. tanító“ jeligével a lap szerkesztőségéhez kérek.

MÜLLER TESTVÉREK, BUDAPEST. = Vegyészeti gyár. Tinta, tus, aquarell és olajfesték gyártmányaik a legjobbak.

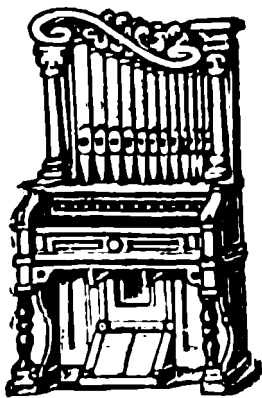
A t. Kartársak figyelmébe !

Az Elemi és középisk. tanuló-otthon (internátus) Nagymező-u. 21. kéri a t. Kartársakat, hogy a szülők figyelmét a jóhírnevű nevelő-intézetünkre sziveskedjenek felhívni. Minden nekünk ajánlott növendék után évenként, mindannyiszor valahányszor a tanuló beiratkozik, 50-50 korona *tiszteletdíjat* juttatunk kartársainknak fáradozásukért; bejáró növendékek után pedig 20-20 koronát.

A Kartárs urak szives pártfogását kéri,

GYORS JÓZSEF okl. középisk. tanár
az Otthon tulajdonosa.

Prospektust bérmentve küldünk.

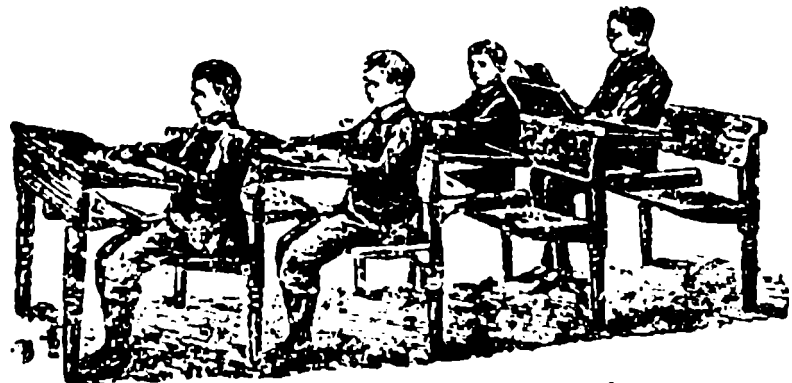
Cs. és kir. sz. amerikai Cottage szivólégrendszerű
HARMONIUMOKAT,
valamint európai rendszer szerint leg-
olcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa,
Budapest, X., Delej-u. 11. (Tisztviselőtelep.)
Részletfizetésre 8 koronától feljebb.
Tanerőknek és lelkészeknek % engedm.

Pedálos harmoniumok mindkét rendszer szerint
és minden nagyságban
pontos orgonaméretekkel templomok és szemináriumok
részére mint gyakorló orgonák.

Bérmentes szállítás az utolsó vasutállomásig.

Feiwel Lipót utódai
BUDAPEST,
IX., Ipar-utca 5. szám.

Új árjegyzéket 1908. évre
ingyen és bérmentve küldünk.

Első Leánykiházasító Egylet mint szövetke-
zet, Gyermekek- és Életbiztosító-Intézet (Buapest,
VI., Teréz-körút 40-42. Alapított 1863-ban). F.
é. július havában 2,014.500 K értékű új bizto-
sítási ajánlat nyújtott be és 1,696.000 K ér-
tékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosí-
tott összegek fejében 128.504 K 02 f. fizettetett
ki. 1908. január 1-től július 31-éig bezárólag
11,775.900 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott
be és 10,123.300 K értékű új biztosítási kötvény
állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó év-
ben 898.518 K 91 f. és az intézet fennállása
óta 13,296.404 K. 82 f. fizettetett ki. Ezen intézet
a gyermek- és életbiztosítás minden nemével
foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyö-
sebb felételek mellett.

Mielőtt

személy-, jelzalog- v. építési

KÖLCSÖN

iránt intézkednék,

kérjen díjtalanul prospektust.

MELLER L. EGYED Budapest,
IX., Lónyai-utca 7.

Telefon-Interurban 46 31.

SINGER és WOLFNER könyvkereskedése

Budapest, Andrásy-út 10.

Elemi iskolai könyvek jegyzéke osztályok szerint csoportosítva.

I. osztály.

kor. fill.

Müller Adolf, Magyar ABC és olvasókönyv (az izr. tanító-egyl. kiadv.) ...	—48
Müller Adolf, Héber ABC és olvasókönyv	—40
Schütz Manó, Első héber hangoztató ABC és olvasókönyv,	—40
Herczog Emil, Német ABC és olvasókönyv	—40

II. osztály.

Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—68
Radó, Magyar olvasókönyv	—68
Csukási, Bibliai történet. II. osztály számára (az izr. tanító-egylet kiadv.)	—50
Pintér-Sebestyén, Magyar nyelvtan II. oszt.	—30
Mendl Német olvasókönyv	—68
" Deutsches Sprachbuch I. rész	—44
" Német nyelv- és olvasókönyv a magyar ajkú népiskolák számára I. rész (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—64
Mózes I könyve, magyar fordítással. bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—80
Imakönyv, (az izr. tanító-egyl. kiadványa) 24. tetemeser jav. és imarendi utmutatóval bővített kiadás, bekötve	—80
Deutsch Henrik fordításával bekötve (az O. i. t. e. által eng. kiadv.)	—80 és 120

Székely, számtani gyakorlókönyv II. oszt. számára bekötve	—40
Hoós, Dalkönyvecske 1 füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—50
Szigethy, Számtani példatár II.	—36

III. osztály.

Barna, Magyar olvasókönyv, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadványa)	—76
Radó, Magyar olvasókönyv	—76
Pintér—Sebestyén, Magyar nyelvtan III. oszt.	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	—76
Deutsches Sprachbuch II. rész	—54
Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára, II. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—76
Mózes II. könyve, magyar fordítással bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadv.)	—80
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	—90
„ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	120
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	—24
Bárdos, A magyar nemzet története, bekötve	—56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	—48
Hoós, Dalkönyvecske I. füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—50
Szigethy, Számtani példatár III.	—40

IV. osztály.

Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—94
Radó, Magyar olvasókönyv	—94
Pintér—Sebestyén, Magyar nyelvtan IV. oszt.	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	—94
Deutsches Sprachbuch bekötve	—76
Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára III. rész, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—94
Mózes III. és IV. könyve, (az izr. tanító-egyesület kiadványa (kötetje 80 fill.) összesen	1 60
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	—90
„ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1 20
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	—56
Tergina, Földrajz	—56
Bárdos F., A magyar nemzet története bekötve	—56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	—48
Orbók, Egészségtan bekötve	—40
Hoós, Dalkönyvecske 2. füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2. füzet	—60
Lerner, Bibliai történet I. rész	—60
Szigethy, Számtan IV. oszt.	—44
Kozma—Kőrösi, Elemi isk. atlasz	—70
„ „ „ szemléltetőképekkel	1—

V. és VI. osztály.

Radó, Magy. olvasókönyv (az izr. tanítóegyesület kiadványa)	1 30
Mendl, Deutsches Lesebuch bekötve	1 30
Mózes öt könyve, bekötve, kötetenkint 80 fillér, mind az öt rész egy kötetben	4 —
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	— 80
Imakönyv, Deutsch Henrik fordításával, szótárral, vászonba kötve (az O. i. t. e. kiadv.)	1 20
Lakits Neiger-Kiss Áron, Földrajz bekötve	— 72
Tergina, Földrajz V. és VI. oszt. számára	72
Bárdos, A magyar nemzet története bekötve	— 56
Tergina, A magyar nemzet története	— 60
Székely, Számt. gyakorlókönyv bekötve	— 72
Ertl H., Természetrajz, kötve	— 64
Balázs J., Természetan, kötve	— 72
Irmey-Baló, Alkotmánytan, kötve	— 40
Pollák K., Elemi mértan	— 40
Mocnik—Orbók, Mértan kötve	— 48
Hoós, Dalkönyvecske. 2 füzet	— 30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2 füzet	— 60
Orbók, Egészségtan bekötve	— 40
Lerner, Bibliai történet II. „	— 60
Szigethy, Számtan V—VI. oszt.	— 72

Könyvkereskedésünkben kapható bárhol és bárki által hirdetett iskolai tankönyv.

SINGER és WOLFNER könyvkereskedése.
VI., Andrassy-út 10. sz.

Az Orsz. Jzr. Tanítóegyesület könyvkiadványai.

A könyv címe	Engedélyezési szám	Ára
Héber ABC szerk. Müller Adolf. 15. kiadás..	--- 30743/1906	---.40
Imakönyv (fordítás nélkül) 27.	30743/1906	---.80
Imakönyv Deutsch H. m. fordításával 22.	" --- 30743/1906	---.80
Mózes I. könyve Deutsch H. m. fordításával. 10. kiad.	47257/1907	---.80
" II. 6.	30743/1906	---.80
" III. 2.	30743/1906	---.80
" IV. 2.	30743/1906	---.80
" V. 3.	30743/1906	---.80
Bibliai történet I. r. a II. oszt. szám. szerk. Csukási F.	30743/1906	---.50
Magy. ABC-és olvasókönyv szerk. Müller A. 8. kiad.	47257/1907	---.48
Magyar olvasókönyv a II. osztály számára. szerk. Radó Vilmos. 11. kiadás	--- --- 47257/1907	---.68
Magyar olvasókönyv a III. o. sz. szerk. Radó V. 9. k.	30743/1906	---.76
Magyar olvasókönyv a IV. osztály számára. szerk. Radó Vilmos. 9. kiadás.	--- 38071/1908	---.94
Magyar olvasókönyv az V—VI. osztály számára. szerk. Radó Vilmos. 3. kiadás.	--- 30743/1906	1.30
Magyar olvasókönyv a II. osztály számára. szerk. Barna Jónás. 4. kiadás.	--- 47257/1907	---.68
Magyar olvasókönyv a III. osztály számára. szerk. Barna Jónás. 5. kiadás.	--- 38071/1908	---.76
Magyar olvasókönyv a IV. o. sz. szerk. Barna J. 4. k.	38071/1908	---.94
Magyar nyelvkönyv a II. oszt. számára szerk. Pintér Ignác és Sebestyén Manó 2. kiadás.	38071/1908	---.30
Magyar nyelvkönyv a III. oszt. számára szerk. Pintér Ignác és Sebestyén Manó 2. kiadás.	30743/1906	---.40
Magyar nyelvkönyv a IV. oszt. számára szerk. Pintér Ignác és Sebestyén Manó 2. kiadás.	30743/1906	---.40
Német ABC-és olvasókönyv , szerk. Herczog Emil	30743/1906	--- 40
Német olvasókönyv a II. oszt. számára szerk. Mendl Lajos 8. kiadás	--- 47257/1907	---.68
Német olvasókönyv a III. osztály számára szerk. Mendl Lajos 7. kiadás	--- 30743/1906	---.76
Német olvasókönyv a IV. o. sz. szerk. Mendl L. 5. k.	30743/1906	---.94
Német olvasókönyv az V—VI. oszt. számára szerk. Mendl Lajos 2. kiadás	--- 30743/1906	1.30
Német nyelv- és olvasókönyv I. rész, magyar- ajku iskolák II. osztály számára. 4. kiadás.	47257/1907	---.64
Német nyelv- és olvasók. II. r., a magyarajku isk. III. o. számára. Szerk. Mendl Lajos 3. kiadás	38071/1908	---.76
Német nyelv- és olvasók. III. r., a magyaraju isk. 4., 5. és 6. oszt. szám. Szerk. Mendl L. 2. kiad.	38071/1908	---.94
Német nyelvkönyv I. rész, a II. osztály számára. Szerk. Mendl Lajos. 6. kiadás	--- 30743/1906	---.44
Német nyelvkönyv II. rész, a III. osztály számára. Szerk. Mendl Lajos. 4. kiadás	--- 30743/1906	---.54
Német nyelvkönyv III. rész, a 4., 5. és 6. oszt. számára. Szerk. Mendl Lajos. 3. kiadás.	38071/1908	---.76

A zsidó népiskolák számára a könyvpiacon megjelent felekezeti jellegű népiskolai tankönyvek közül egyedül a fent felsorolt könyveket engedélyezte a közoktatásügyi m. kir. Ministerium.

Kartársak használjuk a mi könyveinket, ez egyesületünk
anyagi megerősödésének legbiztosabb módja!

Az egyesület kiadója: **Singer és Wolfner**
Budapesten, VI., Andrásy-út 10.